

***LAPSIPERHEIDEN PALVELUVERKOSTOT JA PERHEKESKUSTYÖ
SALON SEUDULLA 2005-2007***

**PERHEKESKUSTYÖ -hanke
toimintakertomus syksy 2006**

SISÄLLYSLUETTELO

I PERHEKESKUSTYÖ –HANKKEEN TOIMINTAKERTOMUS SYKSY 2006

1. Perhekeskustyö –hanke pähkinänkuoressa	3
2. Hankkeen organisointi	3
3. Hankkeen toiminta kunnissa	4
3.1 Perhekahvilatoiminta	5
3.2 Perhekeskustoiminta	6
3.3 Kuntatiimit	6
4. Seudulliset teemat	10
5. Arviointi	11
5.1 Asiakaskysely	12
6. Yhteenveto	16

II ULKOISEN ARVIOINNIN VÄLIRAPORTTI (Stakes)

17

LIITTEET

32

Liite 1. Kävijätilastot syksy 2006

Liite 2. Tiimit ja kokoukset syksy 2006

Liite 3. Tapahtumia syksyllä 2006

Liite 4. Asiakaskyselylomake joulukuu 2006

Liite 5. Asiakkaiden kokemukset toiminnasta toimipisteittäin

1. PERHEKESKUSTYÖ –HANKE PÄHKINÄNKUORESSA

Salon seudun Perhekeskustyö –hanketta toteutetaan Kiskossa, Muurlassa, Perniössä, Salossa, Somerolla ja Suomenselällä vuosina 2005-2007. Hankkeen tavoitteena on saada yhteistyöllä aikaan nykyistä toimivampia vanhemmuutta tukevia palveluja lapsiperheille. Kohderyhmänä ovat kaikki perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Hanke on osa valtakunnallista PERHE-hanketta ja se rahoitetaan hankekuntien sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä.

Kuntien eri toimijoiden lisäksi hankkeessa on mukana Salon seudun Kansanterveystyön kuntayhtymä, hankekuntien seurakunnat sekä Mannerheimin lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri hankekuntien paikallisyhdistyksineen. Keskeisenä teemana on lisäksi vanhempien aktivointi mukaan toiminnan suunnitteluun sekä toteutukseen palvelujen kehittämisen kumppanina.

2. HANKKEEN ORGANISOINTI

Syksyn 2005 aikana muodostettu hankeorganisaatio jatkoi toimintaansa vuonna 2006. Organisaatioon kuuluvat hanketyöntekijät, ohjausryhmä, jokaisessa kunnassa toimiva kuntatiimi sekä omat tiiminsä arvioinnin, talouden, koulutuksen ja tiedotuksen suunnitteluun ja seurantaan. Hankkeessa on kaksi palkattua työntekijää; vs. projektipäällikkönä on syksyllä 2006 jatkanut FM Salla Seppälä ja kiertävänä palveluohjaajana sosionomi Niina Kalela. Salon kaupungin Perusturvavirasto vastaa hankkeen hallinnoinnista.

Hankkeen 18-jäseninen **ohjausryhmä** (kokoonpano liitteenä) on kokoontunut syksyn aikana kerran elokuussa sekä marraskuussa arviointityöpajan merkeissä. Lisäksi ohjausryhmä kutsuttiin ulkoiseen arvioinnin Benchmarking –tilaisuuteen joulukuussa Stakesiin. Ohjausryhmän toiminta keskittyi syksyllä pääasiassa juuri ulkoisen arvioinnin ohjaamiseen sekä toteutukseen. Ulkoisen arvioinnin yhtenä metodina olivat ohjausryhmän edustajien haastattelut.

Syksyllä 2005 muodostettiin asiantuntijatiimejä hankkeen keskeisiin osa-alueisiin eli koulutukseen, arviointiin, tiedotukseen ja talouteen. Tiimit koostuvat ohjausryhmän jäsenistä tai heidän nimeämistään edustajista (kokoonpanot liitteenä). Tiimeissä on 3-5 jäsentä, ne kokoontuvat tarpeen mukaan ja projektipäällikkö toimii tiimien vetäjänä. Tiimit toimivat hankkeen työrukkasina, joissa keskustellaan ja sovitaan hankkeen toteutukseen liittyvistä konkreettisista asioista.

Syksyllä 2006 tiimeistä kokoontui ainoastaan **koulutustiimi**, jonka tehtävänä on suunnitella ja arvioida hankkeen puitteissa järjestettäviä koulutuksia. Syksyllä 2006 tiimi suunnitteli syksyn ja tulevan vuoden koulutuksia. Koulutustiimi on lisäksi seurannut koulutuksesta kerättyä palautetta.

Hankkeessa pyritään levittämään ja kehittämään uusia moniammatillisia työtapoja. Syksyllä aloitti neljä henkilöä (perhetyöntekijä Paula Seppälä Somerolta, terveydenhoitaja Tarja Ylitalo Salosta, lastensuojelun sosiaalityöntekijät Seija Mäyrä ja Maria Rosenström Salosta) hankkeen osittain kustantamana Stakesin verkostokonsulttikouluttaja –koulutuksessa. Verkostokonsultin voi tilata vetämään ennakoituidialogeihin perustuvia moniammatillisia verkostopalavereja. Koulutettu verkostokonsultti on verkoston ulkopuolinen henkilö, jonka tehtävänä on huolehtia keskustelun etenemisestä ja varmistaa kaikkien osapuolten tasapuolinen kuuleminen palaverissa. Tavoitteena on, että nyt koulutetut konsultit toimivat tutoreina uusille koulutettaville ja Salon seudulle saadaan toimiva verkostokonsulttipankki.

Hankkeessa toteutettiin syksyn aikana kaksi omaa koulutustilaisuutta. Syyskuussa tutustuimme Kaarinan perhevalmennukseen sekä Perhetaloon ja saimme koulutusta toiminnallisista menetelmistä perheterapeutti Arja-Riitta Salmelan johdolla Tuorlassa. Koulutukseen osallistui 33 ammattilaista Salon seudulta. Osallistujilta kerätyssä palautteessa annettiin päivän yleisarvosanaksi 8,3 (kouluasteikolla 4-10).

Lokakuussa järjestettiin Isien kohtaaminen -koulutustilaisuus Salon Kirjaston Laurin salissa. Kouluttajana toimi Miessakit ry:n Timo Tikka. Koko päivän koulutukseen osallistui 36 henkilöä, etupäässä päivähoiton ja terveydenhuollon henkilökuntaa Salon seudulta. Koulutuspalautteessa tilaisuuden yleisarvosanan keskiarvo oli 8,1.

Hankkeelle avattiin kesällä omat internet –sivut, jotka löytyvät Salon Kaupungin Perusturvaviraston internet sivujen alaisuudesta (www.salo.fi > Palvelut > Perusturvapalvelut > Hankkeet).

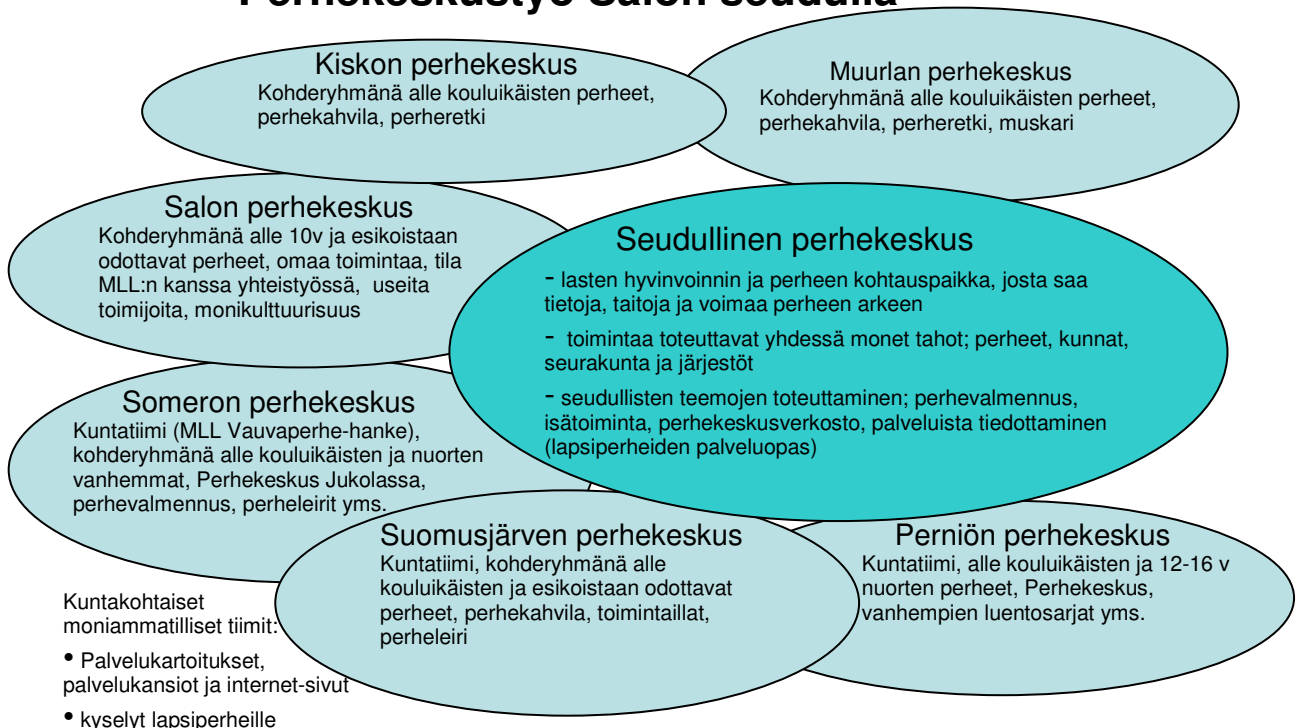
3. HANKKEEN TOIMINTA KUNNISSA

Jokaiseen hankekuntaan perustettu kuntatiimi koostuu lapsiperheiden parissa työskentelevistä tahoista. Tiimissä on kunnan eri hallintokuntien, järjestöjen ja seurakunnan edustajia sekä osassa asiakasperheitä (kokoonpanot liitteenä).

Kuntatiimit ovat jatkaneet aktiivista työskentelyään syksyllä 2006. Alkuvuodesta toteutettujen asiakaskyselyjen pohjalta suunniteltiin jo keväällä monenlaista toimintaa, jota syksyllä aktiivisesti alettiin toteuttaa. Kuntatiimien toiminta keskittyikin syksyllä paljolti paikallisen perhekeskustoiminnan toteuttamiseen ja seurantaan. Yhteistyötä on harjoitettu ja toteutettu käytännön kautta sekä yhdessä mietitty uudenlaisia yhteistyökuvioita ja toimintatapoja.

Syksyllä kuntatiimit kokoontuivat joka kunnassa 2-3 kertaa.

Perhekeskustyö Salon seudulla

3.1 Perhekahvilatoiminta

Pienemmissä kunnissa toiminta on muodostunut melko samanlaiseksi. Kiskossa, Muurlassa ja Suomensjärvellä toimivat perhekahvila –tyyppiset kohtaamispaikat, joiden ohjelmasta vastaavat kuntatiimin jäsenet, vapaaehtoiset sekä hanketyöntekijät yhteistyössä. Perhekahvilat ovat vanhempien ja lasten vapaamuotoisia ja avoimia kohtaamispaikkoja, joissa keskeistä on vanhemmuuden vertaistuki. Perhekahviloissa on vanhemmilla mahdollisuus tavata muita vanhempia ja keskustella sekä lasten leikkiä. Perhekahvilat toimivat päiväsaikaan Kiskossa ja Suomensjärvellä kerran viikossa muutaman tunnin ja Muurlassa joka toinen viikko. Suurin piirtein joka toinen kerta on kokoontumisella jokin teema, vierailu tai ohjelma ja joka toinen kerta vapaata seurustelua. Perhekahvilatoiminnan periaatteena on osallistujien aktivoituminen sekä toiminnan suunnitteluun että toteuttamiseen.

Kuntatiimiläisten eli sosiaalityön, perhetyön, päivähoidon, kasvatus- ja perheneuvolan ja seurakunnan työntekijöiden jalkautuminen perhekahviloihin on onnistunut kunnissa hyvin. Työntekijät pitävät ruohonjuuritasolla toimimista tärkeänä. Monet kokevat, että kohtaamisten kautta asiakkaille tulee ”naama tutuksi”. Ennaltaehkäisevää toimintaa on myös se, että kunnassa saadaan hyödynnettyä työntekijöiden osaamista myös tälle kohderyhmälle.

Tavoitteena on, että näissä hankekunnissa perhekahvilatoiminta olisi osa kuntien perhepalveluverkostoa. Tämä näkyisi siinä, että toimintaa ylläpidettäisiin ja toteutettaisiin jatkossakin kuntatiimiläisten yhteistyönä, jolloin toiminnasta saataisiin jatkuvaa. Toisaalta tällaisen tavan tehdä perheiden kanssa työtä kentällä toivotaan jäävän osaksi eri tahojen perustyötä.

Esimerkkejä kuntatiimiläisten vetämistä kerroista perhekahviloissa:

Päivähoito:

- Päiväkodin johtaja/perhepäivähoidon ohjaaja vierailee perhekahvilassa kertomassa kunnan päivähoitopalveluista ja päivähoitotilanteesta
- Päivähoidon työntekijä ohjaa askartelua lapsille tai pitää musiikki/loru/lauluhetken
- Perhekahvilan äitien ja lapsien osallistuminen päiväkodin ”jouluvaellukseen”.

Sosiaalityö:

- Perhetyöntekijä alustaa vanhemmuudesta (Vanhemmuuden roolikartta)
- Sosiaalis sihteeri kertoo sosiaalipalveluista

Neuvola

- Terveystyöntekijä alustaa parisuhteesta, äitien väsymyksestä tai ravitsemuksesta

Seurakunta

- Seurakunta vastaa ryhmän juhlista (esim. joulun- ja kevätjuhla)
- Lastenohjaaja vetää askarteluhetken tai laulu- ja leikkihetken
- Diakoniatyöntekijän vierailu

Kasvatus- ja perheneuvola

- Psykologin kyselytunti, johon on voinut etukäteen esittää kiinnostavia teemoja/kysymyksiä

Lisäksi perhekahviloissa on järjestetty lukuisia erilaisia tuote-esittelyjä (Lastenvaatteet, askartelutuotteet, pesuaineet yms.) ja esim. MLL:n toiminnan ja tuotteiden esittelyä.

3.2 Perhekeskustoiminta

Isommissa kunnissa eli Somerolla, Perniössä ja Salossa on hankkeen myötä avattu Perhekeskukset. Perhekeskuksissa toiminta on monipuolisempaa ja ne ovat avoinna monena päivänä viikossa. Perhekeskusten avaaminen ko. kunnissa on tarkoittanut käytännössä monien eri tahojen yhteistyötä. Keskuksiin on pyritty saamaan useita yhteistyökumppaneita (yhdistyksiä ja omaehtoisia toimintaryhmiä), jotta saman katon alta löytyisi monipuolista toimintaa sekä tietoa palveluista perheille. Tavoitteena on kehittää Perhekeskuksista paikkoja, joissa on matala kynnyksensä ja joista saa tietoa ja tukea perheen arkeen.

Perhekeskusten avulla on kannustettu alueiden asukkaita järjestämään myös omaehtoista toimintaa tarjoamalla tiloja sekä yhteistyökumppaneita. Myös monien järjestöjen toiminta on aktivoitunut yhteistyön ja uusien tilojen avulla. Yhteistyö on kuitenkin vaatinut pelisääntöjen luomista sekä koordinointia myös käytännön tasolla (mm. kuukausikalentereiden laatiminen, tietojen kerääminen ryhmistä, avainten hallinta yms.).

Kuntatiimien vastuulla on kehittää perhekeskustoimintaa, osallistua sen suunnitteluun ja seurantaan sekä myös ohjelman toteuttamiseen.

3.3. Kuntatiimit

Kisko

Kiskossa hankkeen kohderyhmänä ovat alle kouluikäisten lasten perheet ja erityisesti ensimmäistä lastaan odottavat vanhemmat. Alkuvuodesta toteutetun lapsiperhekyselyn pohjalta nousi perhekahvilatoiminnan aloittaminen Kiskossa kuntatiimin ensimmäiseksi tehtäväksi. Syyskuun alussa avajaisia vietettiin tarkoitusta varten vuokratessa yksiosassa Makasiinintielle. Päiväperhekahvila kokoontui syksyllä joka viikko maanantaisin klo 10-13. Toiminta sai hyvän vastaanoton, vaikka heti alkuun huomattiin, että tilat ovat kävijämäärään suhteutettuna liian pienet. Kävijöitä on ollut yhteensä keskimäärin 20 henkeä (aikuisia ja lapsia) per kahvilakerta. Eri perheitä mukana toiminnassa on syksyllä ollut 26.

Toiminnasta vastaavat vapaaehtoiset äidit, jotka toimivat vuorollaan emäntinä kahviloissa. Äidit ovat itse pitkälti ideoineet ja vastanneet myös kahvilan ohjelmasta (ruuanlaittoa, askartelua, tuotesittelyitä jne.).

Päiväperhekahvilan lisäksi Kiskossa kokeiltiin loppuvuodesta muutamaa iltaperhekahvilaa, joihin osallistuminen oli kuitenkin vähäistä. Lisäksi kuntatiimissä suunniteltiin kysely- ja keskustelutilaisuutta vanhemmille, joka toteutettiin marraskuun lopussa Toijan päiväkodissa. Heidi Alanko Kasvatus- ja perheneuvolasta oli tilaisuudessa vastaamassa alle kouluikäisten lasten kasvatuksesta. Kiskolaisille lapsiperheille järjestettiin lisäksi syyskuussa perheleiri yhteistyössä Muurlan ja Suomensjärven kuntatiimien kanssa.

Kiskon osalta perhekahvilatoiminnan vakiinnuttaminen on tärkein haaste. Tähän tarvitaan kaikkien kuntatiimiläisten panosta. Tiimissä on jo keskusteltukin hankkeen jälkeisestä ajasta. Tavoitteena on, että MLL ottaa toiminnan vastuulleen, muiden tahojen tukiessa toimintaa (suunnittelu, ohjelma, tiedotus). Kuntatiimin tavoitteena on myös tiivistää ja jatkaa lapsiperheiden parissa toimivien yhteistyötä Kiskossa.

Muurla

Muurlassa on kohderyhmänä alle kouluikäisten lasten perheet. Toimintamuotoina on ollut Muurlan Muksukerho (perhekahvila), muskari yhteistyössä Muurlan MLL:n kanssa sekä perheleiri.

Muurlan Muksukerho, joka on jo aiemminkin toiminut, siirtyi syksyllä nuorisotalon tiloihin. Kerho kokoontuu joka toinen viikko tiistai aamupäivisin. Kerhon ohjelmaa on suunniteltu kuntatiimissä ja se on toteutettu pitkälti kunnan työntekijöiden toimesta. Näin kunnan omia resursseja on saatu paremmin hyödynnettyä. Kunnan perhetyöntekijä on ollut paikalla puhumassa vanhemmuudesta ja terveydenhoitaja parisuhteesta. Ohjelmat ovat olleet suosittuja ja synnyttäneet hyviä keskusteluja äitien kesken. Muksukerhoon ei ole yrityksistä huolimatta saatu vapaaehtoistyöntekijöitä, joten kerhon emännöinnistä on huolehtinut hankkeen kiertävä palveluohjaaja.

Kävijöitä Muksukerhossa on syksyn aikana ollut noin 20 henkeä kerrallaan syksyn aikana. Toiminnassa on ollut mukana yhteensä 21 eri perhettä.

Perniö

Hankkeen kohderyhmä on Perniössä alle kouluikäisten perheet ja nuoret (12-16v). Keskeisiksi toimintakohteiksi Perniössä on kuntatiimi määritellyt kohtauspaikan saaminen perheille, nuorten vanhempien luentosarja, isätoiminta sekä laajennettu perhevalmennus.

Perniöön avattiin marraskuun alussa Perhekeskus aivan kirkonkylän keskusta. Keskusta ovat käyttäneet hankkeen lisäksi MLL:n Perniön yhdistys, Perniön vammaisneuvosto sekä kunnan perhepäivähoito ja päiväkodit. Perhekeskus on ollut avoinna pitkälti hankkeen ja vapaaehtoisten voimin. MLL:n Perniön yhdistys etsi loppuvuodesta työllistettävää perhekeskustyöntekijää ja alkuvuodesta on sopiva henkilö jo löydettykin.

Syksyllä järjestettiin Perniön Lukion ruokasalissa kolme vanhempainilaisuutta nuorten vanhemmille. Aiheina olivat nuoret ja netti (Helppimesta ry), nuorten seksuaalinen kehitys ja seurustelu (seksuaalineuvoja Katriina Bildjuskin) sekä vanhemmuus (Olavi Sydänmaalakka). Paikalla oli kerrasta riippuen noin 20 vanhempaa. Eri toimijat (koulutoimi, terveyskeskus, seurakunta) isännöivät tilaisuuksia vuorollaan. Vanhempien palautteet olivat positiivisia vaikka yleisöryntäystä tilaisuuksiin ei ollut.

Perniöläisille perheille järjestettiin oma Perheleiri 17.9 Naarilan leirikeskuksessa. Leiriin osallistui 15 perhettä.

Kuntatiimi on lisäksi suunnitellut monenlaista toimintaa kevääksi (vanhempainiltoja päiväkotikäisten lasten vanhemmille, isätoimintaa, avointa päiväkotitoimintaa) sekä etsinyt Perhekeskuksen isoihin tiloihin myös aktiivisesti uusia yhteistyökumppaneita, jotta toimintaa olisi mahdollista jatkaa hankkeen jälkeenkin.

Salo

Hankkeen kohderyhmänä ovat Salossa lasta odottavista perheistä alle 10-vuotiaiden lasten perheisiin.

Sekä perheille suunnatun kyselyn että kuntatiimin pohdinnan perusteella Salossa kartoitettiin keväällä sopivaa tilaa Perhekeskukselle. Tilaa etsittiin yhdessä MLL:n Varsinais-Suomen piirin kanssa, koska heillä oli kiinnostusta vuokrata Salon aluetoimistolle toimistotilat Perhekeskuksesta. Kesällä vuokratuissa tiloissa aivan Salon ydinkeskustassa (Annankatu 10) avattiin syyskuun alussa avoin kohtaustila lapsiperheille, josta on nopeasti tullut nimensä mukaisesti erilaisten vapaaehtoisesti, ammatillisesti ja omaehtoisesti toimivien ryhmien kokoontumistila.

Syksyllä 2006 tiloissa oli MLL Salon yhdistyksen erilaisia toimintoja ja kokouksia, MLL:n Varsinais-Suomen piirin tapaamisia ja koulutuksia, Lapsiperheiden etujärjestön, Salon seudun Uusperheelliset ry:n ja Salon seudun Yksinhuoltajien ry:n ryhmiä. Lisäksi tiloissa toimii erilaisia toimintaryhmiä kuten sijaisvanhempien vertaistukiryhmä, kantoliina-kestovaipparyhmä sekä omaehtoisia äitiryhmiä.

Hankkeen organisoimana Perhekeskus on avoinna keskiviikko aamupäivisin (Avoimet ovet) sekä torstai iltapäivisin (Alle 1v Minikerho). Lisäksi Salo-Uskelan seurakunnan, MLL:n ja Salon Perusturvaviraston yhteistyössä toteutetaan maahanmuuttajanaishille Monikulttuurinen Perhekahvila nimellä toimivaa viikoittaista ryhmää.

MLL:n Varsinais-Suomen piiri on palkannut tiloihin emännän, joka huolehtii perussiivouksesta sekä vastaa itsenäisesti monista käytännön asioista. Tilan käyttöperiaatteisiin kuuluu, että vanhemmat huolehtivat tiloissa lapsistaan sekä siivoavat omat jälkensä. Jokaisella ryhmällä on myös nimetty vastuuhenkilö. Tämä on tärkeää, koska tiloissa on paljon eri käyttäjiä myös iltaisin ja viikonloppuisin ja tilojen tulee olla käyttövalmiina seuraavaa ryhmää varten.

Salon Perhekeskukselle laadittiin omat internet-sivut Salon kaupungin www-sivuille (www.salo.fi > palvelut > perusturvapalvelut > perhekeskus). Sivuilta löytyy ajankohtaista tietoa perhekeskuksen avoimesta ohjelmasta. Ohjelmasta laaditaan kuukausikalenteri, joka on saatavissa internetin lisäksi neuvoloista, päivähoitotoimistosta ja muilta yhteistyökumppaneilta, jotka tapaavat työssään lapsiperheitä. Perhekeskukselle laadittiin myös oma esite, jota on jaossa yhteistyökumppaneilla. Perhekeskus toimii seudullisesti, eli muistakin kunnista käydään keskuksen toiminnoissa.

Syksyllä Perhekeskuksessa järjestettiin erilaisia tapahtumia; Lastentarvikkeiden kirpputori, Lapsiperhelauantai (yhteistyössä Lape ry:n kanssa), jouluihin askartelupaja lapsille ja vanhemmille sekä Tonttupaja eli ilmaista lastenhoitoa joulun alla (yhteistyössä MLL VS-piirin kanssa).

Salon Perhekeskuksessa on neljän ensimmäisen kuukauden aikana ollut reilut 1500 kävijää; lapsia, aikuisia sekä viranomaisia ja vapaaehtoistyöntekijöitä. Suosituimpia ryhmiä ovat olleet

omaehtoinen kestovaippa-kantoliina –ryhmä, MLL:n Isä-Lapsi –kerho ja Perhekahvila sekä Minkerho ja Monikulttuurinen Perhekahvila.

Tupurin Perhekahvila esimerkkinä aluetoiminnasta

Keväällä tehdystä kyselystä Salon lapsiperheille oli Tupurin alueen asukkaita jopa 25% vastaajista. Lähes kaikki vastanneet tupurilaiset olivat kiinnostuneita perhekahvilatoiminnasta. Myös Salon kuntatiimissä mietittiin, että Tupurin laajeneva ja lapsiperhevaltainen alue olisi hyvä alueellisen toiminnan pilotoinnille. Asia eteni niin, että hanketyöntekijät kartoittivat sopivia tiloja päiväkodin johtajan ja neuvolan terveydenhoitajien avustuksella. Tilat kokeilulle löytyivät Anjalan päiväkodin tiloista (sosiaalitilojen keittiö), joissa perhekahvila kokoontuu kerran viikossa perjantai aamupäivisin. Sopivaa ajankohtaa mietittiin sekä päiväkodin kanssa että ottamalla huomioon alueen srk-perhekerhon sekä keskustan Perhekeskuksen aukioloajat. Kulku perhekahvilaan sovittiin tapahtuvan neuvolan ovesta.

Toiminta päätettiin aloittaa lokakuun lopussa. Alkavaa toimintaa mainostettiin pääasiassa neuvolassa sekä internetissä. Alusta asti paikalla on ollut mukavasti perheitä. Tila on suhteellisen pieni, joten isommille lapsille ei ole tilaa leikkiä ja kahvila onkin vauvaperheiden suosiossa. Heti alusta asti mukana olleille vanhemmille painotettiin, että toiminta on kokeiluluontoista ja vaatii perheiden aktiivisuutta. Hanketyöntekijät huolehtivat käytännön asioista pari ensimmäistä kuukautta, jonka jälkeen muutama äiti on ottanut vastuuta kahvilan toiminnasta.

Tiloihin hankittiin leluja, matto, hoitoalusta, roskis, wc-paperia, kertakäyttökäsipyyhkeitä ja kahvitarvikkeita, jotta toiminta pääsi alkuun. Kahvilan kävijämäärä on ollut keskimäärin 11 henkeä per kerta, joka on tiloihin suhteutettuna lähes maksimimäärä. Syksyn kokeilun jälkeen sekä vanhemmat että päiväkodin ja neuvolan työntekijät olivat halukkaita jatkamaan toimintaa kevätkaudella.

Somero

Somerolla hankkeen kohderyhmänä ovat perheet, joissa on pieniä lapsia tai varhaisnuoria. Samaan aikaan Perhekeskustyö –hankkeen kanssa aloitti toimintansa viisivuotinen MLL:n Varsinais-Suomen piirin Vauvaperhe -hanke, jonka yksi seitsemästä kohdealueesta on Somero. Hankkeilla on pääosin samoja tavoitteita, tosin Vauvaperhe –hankkeen toiminta keskittyy pelkästään alle 1-vuotiaiden ja odottavien perheisiin. Hankkeilla on yhteinen kuntatiimi ja työntekijät ovat toimineet työparina sekä jakaneet vastuuta toiminnoista. Someron iso kuntatiimi on jakautunut kolmeen eri työryhmään (vertaisryhmätoiminta -työryhmä, laajennetun perhevalmennuksen työryhmä sekä tiedotustyöryhmä) ja lisäksi muita ajankohtaisia asioita (mm. perhekeskustoiminnan vakiinnuttaminen, avoimen päiväkodin valmistelu, nuorten vanhempien luennot) on kokoonnuttu suunnittelemaan vaihtuvilla kokoonpanoilla.

Keväällä avatun perhekeskus Posetiivin toiminta jatkui ja vakiintui syksyllä. Paikka on ollut auki maanantaisin (Avoimet ovet) ja torstaisin (MLL perhekahvila). Lisäksi tiloissa on toiminut Vauvaperhe -hankkeen organisoima Raskaustreffit, neuvolan vauvakerhoja ja perhepäivähoitajien kokoontumisia. Maanantain avoimet ovet on pidetty hankkeen kiertävän palveluohjaajan tai vapaaehtoisten voimin.

Vertaisryhmätoiminnan osalta syksyllä paneuduttiin Someron isä-lapsitoiminnan käynnistämiseen. Lopputuloksena oli kerran kuussa toteutettavat isä-lapsi tapaamiset, jotka perustuvat toiminnallisuuteen. Eri tahot (Vesaiset, Perhekeskustyö-hanke, Someron Syke, Vauvaperhe-hanke) vastaavat vuorotellen kerroista. Toiminta aloitettiin lokakuussa Isä-lapsi elokuvanäytöksellä Bio Jukolassa, jonne saapui lähes 300 henkilöä. Myös muihin tapaamisiin on osallistunut kiitettävästi isiä ja lapsia. Tavoitteena on, että toiminta saadaan vastuutettua jatkossa myös isiä.

Tiedotustyöryhmässä laadittiin Lapsiperheiden Palvelut –kansiot (7kpl) keskeisiin asiakaspalvelukohteisiin Somerolla sekä samansisältöisen linkkisivuston www.somero.fi sivuille, sosiaalitoimen –sivustolle. Lisäksi Perhekeskus Posetiivista tehtiin kaupungin nettisivuille oma esittely sekä vaihtuva ohjelma päivitetään kuukausittain kaupungin tiedotteisiin.

Somerolla on syksyn aikana jo mietitty Perhekeskuksen jatkoa hankkeen jälkeen. Toiminta halutaan säilyttää ja siihen halutaan jatkossa lisätä myös ammatillisen avoimen päiväkodin palveluja. Avoimen päiväkodin toivotaan olevan oikea vaihtoehto päivähoidolle eli tukevan lasten kotihoitoa sekä ennaltaehkäisevän lastensuojelun toimenpiteitä.

Someron perhekeskustoimintaan on syksyn aikana osallistunut yhteensä 700 kävijää, josta asiakkaiden määrä on reilu 600 henkeä.

Suomusjärvi

Hankkeen kohteena Suomusjärvellä ovat perheet, joissa on alle kouluikäisiä lapsia tai joihin odotetaan esikoista. Kevään lapsiperhekyselyssä eniten vanhempia kiinnostanut vapaamuotoinen perhekahvila avattiin syyskuussa. Tilat kerran viikossa järjestettävälle toiminnalle saatiin iltapäiväkerhon tiloista Oskuntieltä. Suomusjärvellä kuulutettiin jo keväällä vapaaehtoistoimijoita ja mukaan saatiin heti alusta alkaen kaksi emäntää. Kuntatiimin työntekijät järjestävät ohjelmaa perhekahvilassa sovittuina aikoina ja erityisesti seurakunnan työntekijät ovat aktiivisesti ottaneet vastuuta ohjelman tuottamisesta. Suomusjärvellä on lisäksi järjestetty hemmotteluilta äideille yhteistyössä päiväkodin kanssa sekä perheleiri.

Suomusjärven perhekahvilassa on ollut syksyllä keskimäärin 14 asiakasta per kahvilakerta. Toiminnassa oli kaiken kaikkiaan mukana 14 eri perhettä.

4. SEUDULLISET TEEMAT

Hankkeen ohjausryhmä valitsi jo keväällä 2006 keskeiset seudulliset kuntia yhdistävät kehittämisteemat. Perheiden kohtaamispaikkojen luominen, isätoiminnan kehittäminen sekä laajennetun perhevalmennuksen kehittäminen nousivat yhteisiksi nimittäjiksi.

Fyysisten perhekeskusten eli erilaista toimintaa mahdollistavien **kohtaamispaikkojen** perustaminen jokaiseen hankekuntaan on edennyt nopeimmin. Toiminta pienemmissä kunnissa (Kisko, Muurla, Suomusjärvi) on käynnistynyt melko lailla samalla konseptilla eli perhekahvilatoiminnalla vapaaehtoisvoimien ja kunnan työntekijöiden resursseja yhdistämällä. Isommassa kunnissa toimii Perhekeskukset (Perniö, Salo ja Somero). Erityisesti Salossa on toimijoita enemmän ja toisaalta myös tietyille erityisryhmille tarkoitettua toimintaa. Kohtaamispaikkoihin on luotu pelisääntöjä ja toimintaperiaatteita yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Syksyn suuri työ on ollut saada kaikkiin kohtaamispaikkoihin asiaankuuluvat luvat paloviranomaisilta sekä terveystarkastajilta sekä kaikki kalusteet ja tarvikkeet hankittua. Osa hankinnoista on tehty vasta kun toiminta on alkanut, vasta kun on käytön myötä huomattu tarpeet.

Isätoimintaa on toteutettu Somerolla syksyn 2006 aikana. Myös Perniöön on suunnitteilla omaa pienimuotoista toimintaa isille ja pienempiin kuntiin yksittäisiä tapahtumia. Eri kunnissa tapahtuva toiminta ja tapahtumat markkinoidaan myös ympäristökuntiin. Etenkin Salon isätoimintaan osallistuu isiä ja lapsia muualta seutukunnasta. Tavoitteena, on että isätoimintaan saadaan Perniössä ja Somerolla aktivoitua paikallisia isiä, jotka mahdollisimman omaehtoisesti toteuttaisivat toimintaa hankkeen jälkeenkin.

Laajennetun perhevalmennuksen pilotit toteutetaan sekä Somerolla että Salon seudun terveystieteiden alueella. Salossa pilotoidaan kaksi ryhmää, jotka aloittivat loppuvuodesta. Ryhmän aloittaessa perheiden vauvat ovat n. 2kk ikäisiä ja ryhmä kokoontuu noin kerran kuussa viisi kertaa. Salon pilotteja suunnitellut työryhmä on laatinut toteutettavan ohjelman. Ensimmäisen kokoontumiskerran teemana ovat synnytyskokemukset ja sen vetäjänä toimii terveydenhoitaja, joka on ohjannut ryhmää jo ennen synnytystä. Toisen kokoontumisen vetää kaksi lastentarhanopettajaa ja teemana on varhainen vuorovaikutus. Kolmannen kokoontumiskerran aiheena on perheen päivärytmi ja se pidetään aamupäivällä. Vetäjinä toimivat Salon perheryhmän ohjaaja ja terveydenhoitaja. Neljännen kerran vastuutaho on Salo-Uskelan seurakunnan perheasiainneuvottelukeskukseen psykologi, joka on alustanut parisuhdeasioista. Viimeinen kerta on ollut Kasvatus- ja perheneuvolan vastuulla ja teemana on ollut vanhemmuus.

Ryhmissä aloittaneet perheet ovat olleet pilottiin sitoutuneita. Vanhempien kokemuksia arvioidaan Tampereen Yliopiston Kansanterveystieteen opiskelijan Pia Hakamäen Pro Gradu –tutkielmassa. Tutkielman aineistoa kerätään vanhemmilta ryhmähaastattelussa sekä kyselylomakkeella.

Salon pilottiryhmien loput kokoontumiset toteutetaan kevään 2007 aikana ja maaliskuussa Somerolla alkaa oma ryhmänsä. Someron ohjelma koostuu neljästä kokoontumisesta synnytyksen jälkeen. Kokoontumisten teemoina ovat synnytyskokemukset, vauvan vuorokausi, vanhemmuus ja parisuhde. Toteuttajina ovat äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajat, perhetyöntekijä ja lastentarhanopettaja sekä terveystieteiden psykologi. Koska sekä Salon että Someron työryhmissä on hanketyöntekijä mukana, on tehty paljon yhteistyötä ja käytetty hyväksi jo toisessa työryhmässä työstettyä materiaalia.

Somerolla toteutetaan kaiken kaikkiaan neljä valmennusryhmää vuosittain. Synnytyksen jälkeisiä kokoontumisia on suunniteltu sitä silmällä pitäen, että pilotin jälkeen ohjelma voidaan ottaa käyttöön kaikissa ryhmissä olemassa olevilla resursseilla. Salon terveystieteiden tilanne on hiukan toinen, eli valmennettavia ryhmiä on 25 vuodessa, jolloin resurssien tarve on suurempi.

5. ARVIOINTI

Hankkeen ulkoiseksi arvioitsijaksi valittiin kesällä tarjouspyyntöjen perusteella Stakes. Ulkoinen arviointi saatiin käyntiin syksyllä ohjausryhmän ja Stakesin yhteistyöllä. Ulkoisen arvioinnin kulusta sekä väliraportin tulokset on kuvattu toimintakertomuksen toisessa osiossa. Itsearviointi keskittyi syksyllä asiakaskyselyn toteuttamiseen.

5.1 Asiakaskysely

Perhekeskustyö –hankkeen perhekahviloissa ja perhekeskuksissa toteutettiin asiakaskysely vuodenvaihteessa 2006/2007. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää kävijöiden taustatietoja, kokemuksia siihen mennessä toteutetusta toiminnasta sekä saada ehdotuksia toiminnan kehittämistä varten (kyselylomake liitteenä). Kyselylomakkeet olivat jaossa toimipisteissä ja niiden vastaamiseen kehoitettiin ohjaajien toimesta. Vastaukset jätettiin nimettömänä toimipisteissä sijaitseviin palautelaatikoihin.

Kyselyyn vastasi 57 kävijää, jotka jakautuvat toimipisteittäin seuraavasti:

Kisko	6	Kysyttäessä vastaajan kotikuntaa, vain Muurlan Muksukerhossa ja Salon Perhekeskuksessa kävi muiden kuin ko. toimipisteen kuntien asiakkaita. Salon Perhekeskuksessa vastanneet ulkokuntalaiset olivat Halikosta (2kpl).
Muurla	6	
Perniö	8	
Salo	17	Vastaajista 40% oli asunut nykyisellä paikkakunnalla alle viisi vuotta. 5-10 vuotta asuneita oli 31% ja yli 10 vuotta asuneita oli 27%. Ilmeisesti juuri lyhyt asumisaika on yhtenä motiivina etsiä vertaistukea perhekahviloista ja muista vastaavista toiminnoista.
Tupuri	6	
Somero	9	
Suomusjärvi	5	
Yht.	57	

Kaikki kyselyyn vastanneet henkilöt olivat äitejä. Kyselyn vastauspäivänä perheet osallistuivat toimintoihin lähestulkoon aina perheen äidin ja lapsen/lasten voimin. Vain yhdessä perheessä oli vastausajankohtana myös isä mukana ja yhdessä pelkästään äiti osallistui sillä kertaa toimintaan.

Kaikissa vastaajien perheissä oli kaksi tai useampia aikuisia (esim. monen sukupolven perhe). Vastaajista kukaan ei ollut yksinhuoltaja. Yksilapsisia perheitä oli 19 (33%), kaksilapsisia 26 (46%) ja kolmelapsisia 9 (16%). Perheitä, joissa lapsia oli 4 tai useampia oli 3kpl (5%). Uusperheellisiä oli vastaajista 5kpl.

Vastanneiden äitien ikäjakauma muodostui siten, että nuorin vastaajista oli 22-vuotias ja vanhin 43-vuotias. 22-30-vuotiaita oli 26kpl (46%) ja 31-43-vuotiaita 31 kpl (54%). Vastaajien keski-ikä oli 31-vuotta.

Vastaajien perheissä oli yhteensä 91 lasta. Suurin osa näistä lapsista oli 0-2 –vuotiaita (58%). 3-6 vuotiaita oli 27% ja 7-18 -vuotiaita 15%.

Valtaosa vastaajista oli joko äitiys- tai vanhempainvapaalla (40%) tai hoitovapaalla (51%) . Muutama osapäivätyön tekijä sekä työtön oli myös vastaajien joukossa.

Vertaistuki ja ohjelma houkuttelevat

Kaikki vastaajat olivat vastanneet kysymykseen, mikä sai heidät tänään tulemaan perhekahvilaan/perhekeskukseen. Valtaosa maininnoista eli 26kpl liittyivät siihen, että paikalle tultiin siksi, että joko äiti tai lapset saivat seuraa, vertaistukea, kavereita yms. Toiseksi eniten äitejä (17kpl mainintoja) oli paikalle houkuttanut ohjelma. Vastaamisajankohtana useissa toimipisteissä vietettiin joulujuhlia ja tämä oli saanut perheen lähtemään paikalle. Perniössä 3kpl vastaajista olivat kirjanneet syyksi sen, että toinen lapsi oli kerhossa. Äiti ja toinen lapsi tulivat viettämään aikaa sillä välillä Perhekeskukseen.

Muita yksittäisiä tai muutamaan kertaan mainittuja syitä tulla oli emäntänä eli vastuuvuorolaisena toimiminen, lasten toive, hyvä ilmapiiri, kaverin tai jonkun muun henkilön kutsu, treffit kaverin kanssa, toimintaan tutustuminen, sadesää tai sitten vain yksinkertaisesti muutamalla oli joka viikko tapana käydä, eikä sen erikoisempaa syytä tarvittu.

Ryhmäsitoutumista

Etupäässä salolaiset ja somerolaiset vastaajat kävivät Perhekeskuksessa monissa eri ryhmissä/toiminnoissa. Salolaisista 5 äitiä kävi Perhekeskuksessa kahdessa tai useammassa ryhmässä. Suosituimpia ryhmiä olivat maanantain MLL:n Perhekahvila ja torstain alle 1-vuotiaiden Minikerho. Somerolaisista 4 vastaajaa kävi useammassa kuin yhdessä ryhmässä. Suosituimpia olivat Perhekeskuksen MLL:n torstain Perhekahvila ja maanantain Avoimet ovet. Kuitenkin vastaukset osoittavat, että suurin osa perheistä käy toimipisteissä vain yhdessä tietyssä ryhmässä.

Tietoa lehdistä, ”puskaradiosta” ja neuvolasta

Vastaajat olivat saaneet tietoa paikasta tai ko. toiminnasta eniten lehdistä (11 mainintaa), ns. ”puskaradion” kautta (kaverit, muut äidit yms. 10 mainintaa), neuvolasta (terveydenhoitajalta tai neuvolan ilmoitustaululta 10 mainintaa), kuntatiedotteesta (6 mainintaa), internetistä (4 mainintaa), seurakunnan kerhosta tai muusta kerhosta (4 mainintaa) tai MLL:n toiminnoista tai kokouksista (3 mainintaa).

Kotiäitien arkipäivää

Kaikista vastanneista vain seitsemän perhettä käytti päivähoitopalveluita (4 lasta osapäivähoidossa, 3 lasta kokopäivähoidossa). Päivähoitopalveluita käyttävistä perheistä viidessä vain yksi perheen lapsi oli hoidossa (esim. esikoinen). Kahdessa perheessä oli kaikki lapset hoidossa. Valtaosa eli 87% perheistä kuitenkin hoiti kaikki lapsensa kotona.

Äidit käyvät lastensa kanssa myös muissa toiminnoissa ja harrastuksissa. Jopa 45 vastaajaa ilmoitti käyvänsä jossain muussa toiminnassa ja 21 näistä useammassa kuin yhdessä toiminnassa. Kiskossa käytiin MLL:n puuhakerhossa (6 mainintaa), srk perhekerhossa (1 maininta) ja lastentapahtumissa (1 maininta). Muurlalaiset kävivät Muksukerhon lisäksi lasten kanssa myös liikuntakerhossa (4 mainintaa) ja muskarissa (2 mainintaa). Perniöläisistä 1 vastaaja ilmoitti käyvänsä Salossa (Perhekeskus, Salotto, peuhu), 3 seurakunnan Nappulakerhossa ja 1 vastaaja lisäksi muskarissa ja vauvauinnissa.

Salossa vastanneet äidit kävivät eniten muskarissa (6 vastaajaa) ja seurakunnan perhekerhossa (6 vastaajaa). Lisäksi käytiin vauvauinnissa (3), jumpassa (2), peuhussa (2), imetystukiryhmässä (1), Salotossa (1), kaupungin liikuntaleikkikoulussa (1) ja Halikon erilaisissa aktiviteeteissa (2 vastaajaa).

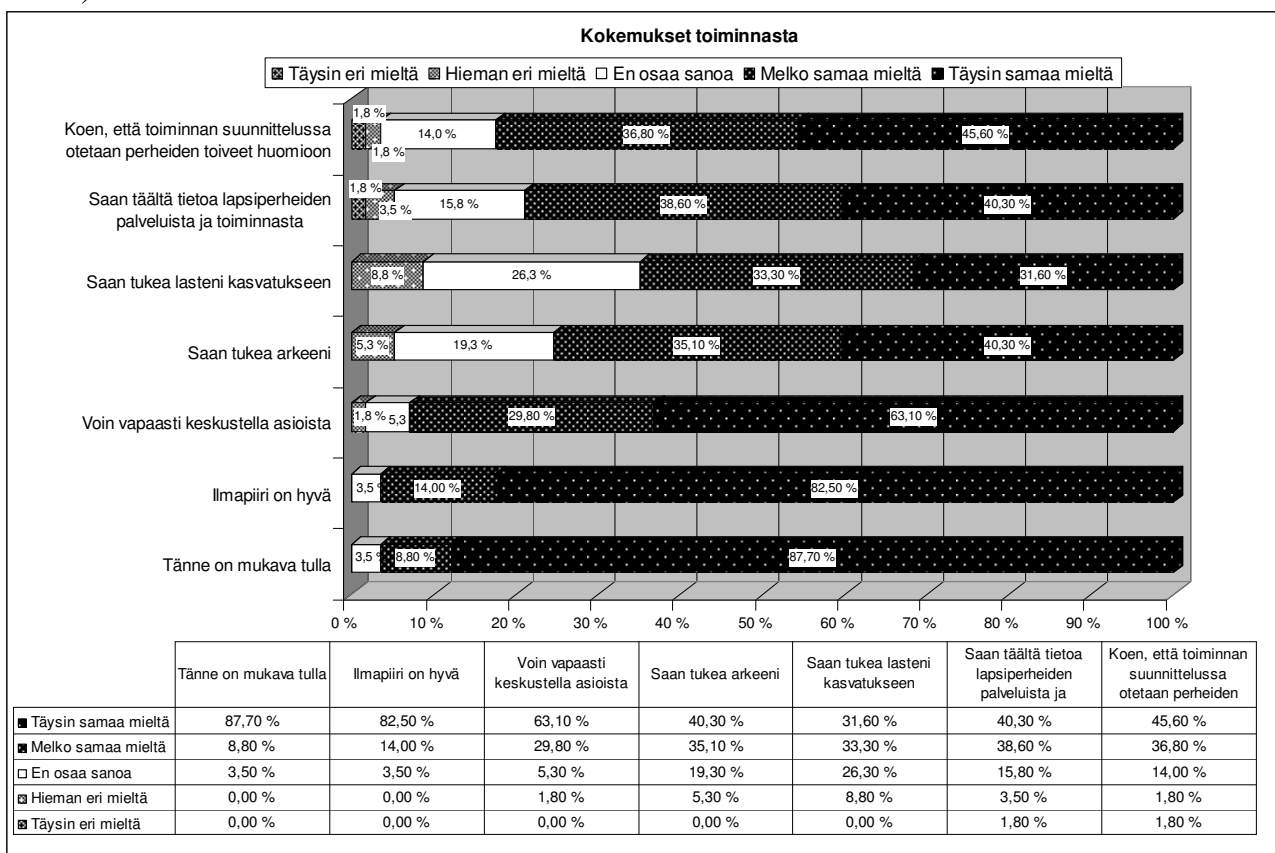
Somerolaisilla oli harrastuksina Sykkeen jumppa (5 mainintaa) ja srk:n perhekerho (5 mainintaa). 1 vastaaja kävi lisäksi vauvakerhossa ja ratsastustoiminnassa. Suomusjärvellä käytiin lisäksi MLL peuhussa (5 vastaajaa), sekä lisäksi yksi äiti kävi lasten kanssa jalkapallossa sekä yksi Salossa muskarissa.

Seurakunnan päiväkerhossa kävi 20 perheen lapsia (35%). Mikäli lapsia oli perheessä vain yksi, ei päiväkerhossa juuri käydä (useimmissa päiväkerhoissa ikäraja onkin 3v), mutta heti kun lapsia oli kaksi, puolessa perheistä lapset kävivät päiväkerhossa. Yli puolella kaikista vastanneista lapsi kävi päiväkerhossa Muurlassa, Perniössä ja Somerolla.

Muissa kerhoissa ja harrastuksissa kävi 19 perheen lapsia (itsenäisesti). Suosituimpia olivat erilaiset jumpat (Somero 5 mainintaa), erilaiset liikuntaleikkikoulut ja urheilukoulut (Perniö ja Somero molemmat 1 mainintaa) sekä muskarit (Muurla ja Salo molemmat 1 mainintaa).

”Tänne on mukava tulla”

Vastaajat saivat arvioida erilaisia väittämiä liittyen perhekahviloihin ja perhekeskuksiin asteikolla 1-5 (1= täysin eri mieltä, 2= hieman eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=melko samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä).

Tänne on mukava tulla –väittämän kanssa oli täysin samaa mieltä 50 vastaajaa eli 87,7% vastaajista, 8,8% vastaajista oli melko samaa mieltä ja 3,5% ei osannut sanoa.

Ilmapiiri on hyvä –väittämään yhtyi hiukan vähemmän eli 82,5% oli täysin samaa mieltä, 14% melko samaa mieltä ja 3,5% ei osannut sanoa.

Reilusti yli puolet , eli 63,1% vastaajista koki, että perhekahvilassa/perhekeskuksessa käydessään, voi vapaasti keskustella asioista. Melko samaa mieltä eli osittain tätä mieltä oli 29,8% vastaajista. 5,3% ei osannut sanoa ja 1,8% oli hieman eri mieltä.

Yhteensä kolme neljäsosaa vastaajista oli sitä mieltä, että toiminnasta saa jollain tavalla tukea perheen arkeen; täysin samaa mieltä oli 40,3% ja melko samaa mieltä 35,1%. 19,3% ei osannut sanoa tähän mielipidettään ja 5,3% oli hieman eri mieltä.

Tukea lasten kasvatukseen oli kokenut saaneensa hiukan vähemmän vastaajia. 31,6% oli samaa mieltä, 33,3%, melko samaa mieltä, 26,3% ei osannut sanoa ja jopa 8,8% oli hieman eri mieltä.

Tietoja lapsiperheiden saamista palveluista ja toiminnasta oli kokenut saavansa iso osa kävijöistä (40,3% täysin samaa mieltä ja 38,6% melko samaa mieltä). 15,8% ei osannut sanoa, 3,5% oli hieman eri mieltä ja 1,8% täysin eri mieltä.

Yhteensä 45,6% vastaajista oli täysin samaa mieltä ja 36,8% melko samaa mieltä siitä, että toiminnan suunnittelussa otetaan perheiden toiveet huomioon. 14% ei osannut sanoa, 1,8% oli hieman eri mieltä ja 1,8% täysin eri mieltä.

Sosiaalisuutta ja vähemmän kinaa kotinurkissa

Mitä toiminnoissa käyminen on merkinnyt perheen äidille, kysymykseen vastasi 53 vastaajaa. Aikuiskontaktit, seura, uudet ystävät ja vertaistuki mainittiin 39 kertaa. Tällaiseen sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät merkitykset korostuivat vastauksissa. Vastaajat hoitavat pääasiallisesti lapsensa kotona, jolloin aikuista seuraa ei kotona ole ja yhteisten kokoontumisten ja perhekahviloiden merkitys sosiaalisissa kontakteissa korostuu.

Hengähdystaukoa tai vaihtelua tai muuta piristystä arkeen mainittiin 15 kertaa. Äiti saa hieman hengähtää, kun lapset leikkivät keskenään. Perhekahvilassa saattaa olla myös tarjoilua tai ohjelmaa, joka erottaa tilanteen normaalista arjesta.

Muutamia mainintoja sai myös ajankulu tai mahdollisuus itse järjestää kerhotoimintaa. Lisäksi kaksi äitiä oli paikan päällä vasta ensimmäistä kertaa, joten he eivät osanneet mielestään vastata kysymykseen.

Mitä toiminta on äidin mielestä merkinnyt lapselle? Tähän kysymykseen vastasi 53 äitiä. Heistä 42 vastasi, että leikkiseura tai sosiaalisten taitojen opettelu ovat olleet merkityksellisiä. Kotona hoidettavan lapsen odotetaan perhekahvilasta tai muista toiminnoista oppivan vuorovaikutustaitoja sekä viihtyvän leikkiseurassa. Muut kommentit liittyivät lasten saamaan vaihteluun, uusiin leluihin, ohjelmaan, askarteluun tai muihin uusiin kokemuksiin.

Kysyttäessä, mitä toiminta on merkinnyt koko perheen kannalta, 30 äitiä kaiken kaikkiaan vastasi. Rentoutta, virkeyttä ja jaksamista kerrottiin toiminnasta saavan 13 perheessä. Tämän kiteytti yksi äiti kirjoittaessaan; ”Kun äiti on tyytyväinen, koko perhe on!”. Tekemistä, vaihtelua ja harrastusta kertoi 6 vastaajaa saaneensa toiminnoista. Lisäksi oli saatu mm. uusia tuttavaperheitä, isille yksityisaikaa muun perheen ollessa kerhossa, tukea arkeen ja vähemmän ”kinaa kotinurkissa”.

”Kiva juttu”

Kävijöitä pyydettiin myös kommentoimaan syksyn 2006 toimintaa ja antamaan kehittämisehdotuksia. Hyvää kommentoitavaa toiminnasta oli löytänyt 39 vastaajaa. Heistä 13 antoi positiivista kommenttia erilaisesta ohjelmasta (hemmotteluhetket, vierailijat, askartelut yms. teemat). Muita yleisiä toimintaan liittyviä kehuja ja positiivisia kommentteja antoi 13 vastaajaa.

Kuntakohtaisia positiivisia kommentteja annettiin myös paljon; Kiskossa saivat erityistä kiitosta esittelyt, ohjelma, lounastarjoilu sekä toiminnan vetäjät (emännät). Muurlassa kiitoksen aiheita olivat hemmottelupäivä, sopiva kokonaisuus ohjelmaa ja oleskelua. Perniössä kiitettiin ohjelmaa ja aukioloaikoja. Salossa hyvää oli ollut hyvät tilat, rento ilmapiiri, uudet lelut, ohjelma, kiva seura ja kodikas tunnelma. Tupurilaiset kehuivat kahvilan muita äitejä sekä aikataulua. Somerolaiset kehuivat isä-lapsitoimintaa, perhekahvilaa, monipuolisuutta, erilaista ohjelmaa ja retkiä. Suomensjärveläiset olivat kokeneet hyväksi erityisesti vierailijat.

Kehitettävää toiminnasta löysi 24 vastaajaa. Kiskossa toivottiin toimintaa isille, lisää ohjelmaa lapsille (esim. 10 min. kerta) sekä parannusta tiedonkulkuun. Muurlassa ei annettu parannusehdotuksia. Perniössä kehitettävää vastaajien mielestä oli mainonnassa ja ohjelmassa. Salolaiset toivoivat parannusta tiedotukseen ja tilan ulkopuolelle kylttejä, äideille omaa ohjelmaa maanantain perhekahvilaan sekä perhekahvilan ajankohtaan (lapsen päiväuniaika) sekä lisää ohjattua toimintaa. Tupurilaisia kiinnostivat isommat tilat ja parempi ohjaus. Somerolaisten mielestä kehitettävää olisi tilassa (ahdas ja kylmät lattiat). Lisäksi toivottiin lastenhoidon toteuttamista perhekeskuksessa sekä enemmän perhekeskeistä ohjelmaa. Suomensjärveläiset halusivat enemmän leluja ja ohjelmaa perhekahvilaan sekä aikatauluun muutosta.

Vastaajilta kysyttiin vielä kiinnostuksesta vapaaehtoistyöhön sekä pyydettiin jättämään yhteystiedot, mikäli halusivat, että heihin otetaan yhteyttä. 11 vastaajaa kertoi jo toimineensa vapaaehtoisena ja kyselyn kautta viisi uutta vapaaehtoista ilmoitti yhteystietonsa.

6. YHTEENVETO

Yhteenvedona asiakaskyselyjen ja –tilastojen pohjalta voidaan todeta, että toiminnot kunnissa ovat saavuttaneet lapsiperheet hyvin. Monessa paikassa osanottajia on ollut yli odotusten, tuvan täydeltä. Toiminnan kannalta syksy on ollut kokeilevaa. On testattu, mikä missäkin toimii ja mitä asiakkaat itse toivovat.

Asiakaskyselyn tuloksena voidaan sanoa, että perhekeskukset ja perhekahvilat ovat helposti lähestyttäviä matalan kynnyksen toimintapaikkoja, joihin on mukava tulla ja joissa on hyvä ilmapiiri. Useimmat kävijät kokevat, että voivat vapaasti keskustella asioista ja saavat tukea arkeen sekä lasten kasvatukseen.

Tuen saaminen toiminnasta ei kuitenkaan ole ollut kaikilla selvää. Tämä onkin yksi kehittämisen kohde, eli millä lailla perheitä tukevaa ohjausta saataisiin enemmän perhekeskuksiin ja perhekahviloihin. Muutama vastaaja on myös kokenut, että perheitä ei ole otettu toiminnan suunnittelussa huomioon tai että tietoa lapsiperheiden palveluista ei ollut paikasta saatu.

Syksy on vielä ollut toiminnan ”kuherruskuukautta”, eli pelkästään uutuuden viehätysten voimalla ihmisiä on saatu paikalle. Vasta aikaisintaan vuoden 2007 jälkeen voidaan sanoa, että ovatko hyvä ilmapiiri ja matalat kynnykset tulleet toimipisteisiin jäädäkseen.

Kuntatiimeissä on aloitettu jo syksyllä pohdinnat siitä miten aloitettu toiminta saadaan juurrutettua, niin että toiminta ja aloitettu yhteistyö olisivat pysyvä osa kuntien peruspalveluja sekä perheiden parissa näissä kohtaamispaikoissa tapahtuva työ osa työntekijöiden perustyötä.

Salon seudun Perhekeskustyö -hankkeen arviointi

**Väliraportti
tammikuu 2007**

STAKES, Kuntapalvelut
Marja Veikkolainen

SISÄLLYSLUETTELO

1. Salon seudun Perhekeskustyö -hankeen kuvaus.....	19
2. Arvioinnin tavoitteet.....	19
3. Arvioinnin toteutus.....	21
3.1 Lähtötilan arviointi.....	23
3.2 Yhteenveto lähtötilanteen arvioinnista	30

1. Salon seudun Perhekeskustyö -hankkeen kuvaus

Salon seudun Perhekeskustyö -hanke on Sosiaali- ja terveysministeriön ja hankekuntien (Kisko, Muurla, Salo, Somero, Suomusjärvi ja Perniö) rahoittama kehittämishanke. Hanke on käynnistynyt 1.9.2005 ja päättyy vuoden 31.12.2007.

Hankkeen tavoitteena on rakentaa Salon seudulle perhekeskustyön toimintamalli. Hankkeen kautta verkostoidaan lapsiperheiden parissa työskentelevät tahot ja tuodaan kunnan, seurakunnan ja järjestöjen tarjoamat palvelut yhteen. Hankkeen aikana kehitetään lapsiperheiden peruspalveluja ja etsitään uusia toimintatapoja perheiden varhaiseen tukemiseen ja ennaltaehkäisevään psykososiaaliseen työhön. Tavoitteena on vahvistaa lasten ja perheiden hyvinvointia sekä vanhemmuutta ja parisuhdetta, havaita lasten ja perheiden ongelmat mahdollisimman varhain, antaa oikea-aikaista tukea ja edistää perheiden sosiaalista verkostoitumista.

Hanke toteutetaan laajana kumppanuushankkeena ja tavoitteena ovat moniammatillinen yhteistyö ja uudet toiminnalliset käytännöt julkisen sektorin, järjestöjen ja yksityisen sektorin kesken. Moniammatillista yhteistyötä pyritään kehittämään niin, että se sujuisi luonnokkaasti osana konkreettista asiakastyötä.

2. Arvioinnin tavoitteet

Salon seudun Perhekeskustyö -hankkeeseen on haluttu kytkeä mukaan ulkoinen arviointi. Stakesin alue- ja kuntapalvelut toteuttaa ulkoista arviointia. Ulkoisen arvioinnin näkökulmana on erityisesti arvioida toteutuvatko hankkeen visio ja tavoitteet hankkeen kuluessa. Arviointi kohdistuu erityisesti vanhemmuuden tukemisen toimintamallien kehittämiseen, moniammatilliseen yhteistyöhön ja kumppanuuteen, seutukunnallisen mallin luomiseen, palveluohjaukseen ja hankekokonaisuuteen. Arviointi kohdistuu myös siihen, miten hankkeen organisointi ja siihen liittyvä toiminta tukevat hankkeen tavoitteista. Lisäksi arvioinnin avulla selvitetään hankkeen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Päämääränä on, että hankkeessa toteutettava itsearviointi ja ulkoisen arvioinnin osat tukevat toisiaan sekä muodostavat yhden tavoitteellisen ja mahdollisimman saumattoman kokonaisuuden. Tämän vuoksi vuorovaikutus sisäisen ja ulkoisen arvioinnin välillä on tärkeää.

Ulkoinen arviointi kohdistuu palveluprosessien tuloksiin ja vaikutuksiin, muutoksiin, joita on saatu aikaan palvelujärjestelmässä ja perheiden saamissa palveluissa sekä taloudellisen vaikuttavuuden arviointiin. Arviointitietoa hankitaan sekä asiakkaan, palvelujärjestelmän että kehittämistyön ja projektin organisoinnin näkökulmista. Ulkoisessa arvioinnissa hyödynnetään sisäisen arvioinnin tuloksena tuotettua tietoa ja täydennetään tarvittaessa tätä tietoa.

Alla olevassa kuviossa (kuvio 1) esitetään koottuna hankkeen ulkoisen arvioinnin asetelma ja viitekehys. Viitekehystenä on arvioinnin prosessikäyttö (Forss ym, 2002; Patton, 1997)¹, jolloin

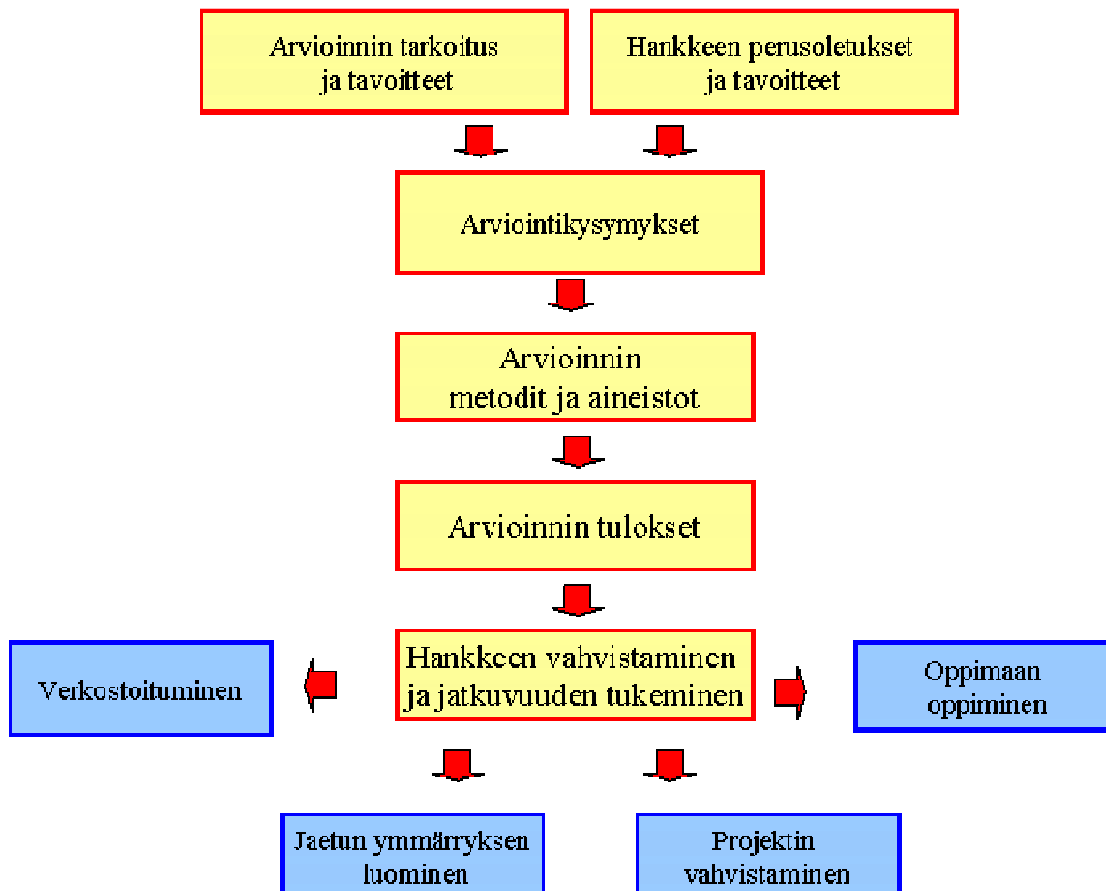
---

¹ Forss, K., Rebien, C. and Jerker, C. (2002), "Process Use of Evaluation", Evaluation, Vol. 8 No. 1, pp. 29–45.

Patton, M. (1997), Utilization-focused Evaluation. The New Century Text, Sage Publications, Thousand Oaks.

arviointitietoa hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti kehittämishankkeen aikana. Itse prosessi on jo keskeinen hankkeen tulos.

Kuvio 1. Hankkeen viitekehys: Arvioinnin prosessikäyttö

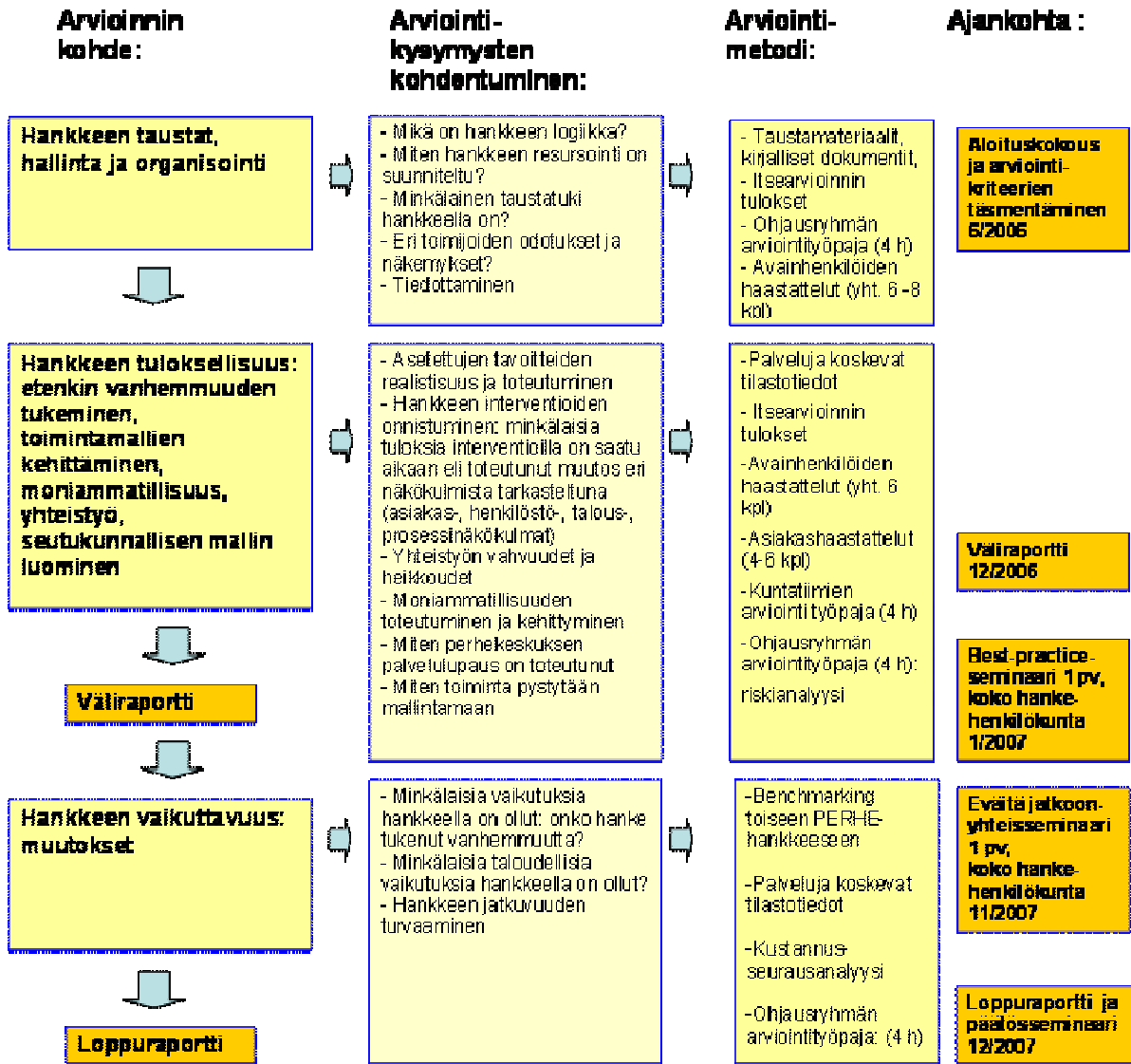
Ulkoisen arvioinnin tiedonkeruu koostuu erilaisista komponenteista ja metodeista, jotka on kuvattu kuviossa 2. Arviointi sisältää 4 puolen päivän mittaista arviointityöpajaa, joissa työstitään arviointiin liittyviä havaintoja yhteistyössä kuntatiimien edustajien ja ohjausryhmän kanssa. Näiden lisäksi tarjous sisältää kaksi koko päivän kestävä seminaaria, joiden tarkoitus on tuoda esiin välineitä ja kehittää ideoita perhekeskustuksen juurruttamiseksi pysyväksi toiminnaksi. Loppuraportin luovuttamisen yhteydessä pidetään lyhyt päätöseseminaari arvioinnin keskeisistä johtopäätöksistä ja kehittämisehdotuksista. Tarkempi arviointiaikataulu on nähtävissä taulukosta 1.

Hankkeessa arviointia toteutetaan asiakas-, henkilöstö-, prosessi- ja talousnäkökulmista, mutta pääpaino on asiakasnäkökulmassa. Asiakasnäkökulma toimii kaiken muun arvioinnin pohjana.

Taloudellisella arvioinnilla tarkoitetaan sekä kustannukset että tavoitellut vaikutukset huomioon ottavaa toimintojen tehokkuuden vertailua. Kun tavoiteltavia vaikutuksia on vain yksi, lähestymistapana voidaan käyttää *kustannus-vaikuttavuus* -analyysiä. Jos kiinnostuksen kohteena olevia tavoiteltavia vaikutuksia on useita, käytettävissä on *kustannus-seuraus* -analyysi. *Kustannus-tehokkuus* -analyysissä vertaillaan kustannuksia ja tuotoksia (esimerkiksi tuotettujen palvelujen määriä) kiinnittämättä erityistä huomiota vaikuttavuuteen.

Tavoitelähtökohtien perusteella hankkeen taloudelliseksi arvioinniksi soveltuu mielestämme parhaiten kustannus-seuraus-analyysi, koska kiinnostuksen kohteena on useampia vaikutuksia. Tarjouspyynnön mukaan hankkeessa arvioidaan kuntien ja järjestöjen yhteistoiminnan hyötyjä lapsiperheille ja näin saavutettavia kustannussäästöjä.

Kuvio 2. Tarjouksessa esitetty ulkoisen arvioinnin rakenne ja eteneminen

3. Arvioinnin toteutus

Ulkoinen arviointi käynnistettiin kesäkuussa 2006 Stakesissa pidettävässä kokouksessa, jossa Stakesin kehittämispäällikkö Erja Wiili-Peltola esitteli ulkoisen arvioinnin tavoitteet, toteutus- ja aikataulusuunnitelma (kts. taulukko 1).

Taulukko 1. Arviointiaikataulu

HANKKEEN ALOITUSPALAVERI	Kesäkuu (26.6.2006)
Taustamateriaalit ja itsearviointien tulokset, palveluja koskevat taustatiedot	Syyskuu
Avainhenkilöiden haastattelut (8 kpl) (terveyskeskus, MLL, kuntien edustus)	Lokakuu (12-13.10.2006)
Ohjausryhmän arviointityöpaja 4 h	Marraskuu (7.11.2006)
Asiakashaastattelut (6 kpl): loppusyksystä	Joulukuu 2006 (1 ja 12.12.2006)
Benchmarking, palveluja koskevat tilastotiedot. Jyväskylän Perhehanke, projektipl. Jaana Kemppainen	Joulukuu (11.12.2006)
VÄLIRAPORTTI	Tammikuu 2006
Tampereen hyvinvointineuvolavierailu	Tammikuu (16.1.2007)
BEST PRACTICE -SEMINAARI KOKO HANKEHENKILÖKUNNALLE 1 PV	Helmikuu 2007 (13.2.2007)
Kuntatiimien arviointityöpaja 4 h	Maaliskuu 2007 (29.3.2007)
Ohjausryhmän arviointityöpaja 4 h: Riskianalyysi, työstetään yhdessä	Huhtikuu 2007 (25.4.2007)
Syventävät avainhenkilöiden haastattelut (6-8 kpl)	Syyskuu 2007
EVÄITÄ JATKOON-YHTEISSEMINAARI HANKEHENKILÖKUNNALLE 1 PV	Marraskuu 2007
Kustannus-seurausanalyysi	Lokakuu 2007
Ohjausryhmän arviointityöpaja 4 h	Lokakuu 2007
LOPPURAPORTTI JA PÄÄTÖSSEMINAARI	Marraskuu 2007

Avainhenkilöiden haastattelut toteutettiin Salossa 12–13.10.2006. Haastattelut toteutti kaksi Stakesin konsulttia (projektipäällikkö Marja Veikkolainen ja kehittämispäällikkö Maarit Rautio). Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Haastateltaviksi valittiin 8 hankkeen suunnittelun, käynnistymisen, hallinnoinnin ja toiminnan organisoimisen kannalta keskeistä henkilöä. Hankkeen projektipäällikkö teki valinnan.

Haastatellut henkilöt:

Paavo Varis, Salon perusturvajohtaja

Marjatta Valta-Kurki, Suomensjärven sosiaalisihiteeri

Raija Haataja-Nurminen, MLL Varsinais-Suomen-piirin toiminnan johtaja

Janne Katajamäki, Muurlan sosiaalisihiteeri

Jari Luoma, Someron sosiaalijohtaja

Pirjo Parviainen, Terveyskeskus kuntayhtymän osastonhoitaja

Vesa Kulmala, Salon varhaiskasvatuksen johtaja

Marita Päivärinne, Terveyskeskus kuntayhtymän projektityöntekijä

Ensimmäinen ohjausryhmän arviointityöpaja pidettiin 7.11.2006. Arviointityöpaja koostui PERHE-hankkeen projektipäällikön Riitta Viitalan (Stakes) ja projektipäällikkö Auli Paavolan (Lastensuojelun keskusliitto) vetämästä keskustelusta ja ulkoisesta arvioinnista vastaavan konsultin esittämistä avainhenkilöiden haastattelujen tuloksista.

Asiakashaastattelut toteutettiin 1 ja 12.12.2006 Salon seudun kunnissa (Muurla, Kisko, Salo ja Suomusjärvi) Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Haastatteluja toteutettiin yhteensä viisi. Kuudes haastattelu Somerolla peruuntui haastateltavan henkilön vuoksi. Haastateltavat henkilöt valittiin hankkeen projektipäällikön toimesta. Haastateltaviksi valittiin henkilöitä, jotka ovat osallistuneet aktiivisesti johonkin hankkeen järjestämään lapsiperheiden palveluun/ palveluihin.

Vertaisoppiminen (benchmarking) järjestettiin yhteistyössä Jyväskylän perhe -hankkeen kanssa Stakesissa 11.12.2006. Vertaisoppimista suunniteltiin yhdessä hankkeiden projektipäälliköiden ja Stakesin konsulttien kesken. Vertaisoppimisen aiheeksi valittiin moniammatillinen yhteistyö. Salo perhekeskustyö -hankkeesta vertaisoppimiseen osallistui kuusi henkilöä ja Jyväskylän Perhe -hankkeesta viisi henkilöä. Vertaisoppimista veti ulkoisesta arvioinnista vastaava Stakesin konsultti.

Vuonna 2007 ulkoisen arvioinnin puitteissa on tarkoitus järjestää kaksi seminaaria, yksi kuntatiimien arviointityöpaja ja kaksi ohjausryhmän arviointityöpajaa, toteuttaa kahdeksan syventävää avainhenkilöhaastattelua sekä kustannuseuranta-analyysi. Kustannus-seuranta analyysia varten hanketyöntekijät koulutettiin prosessikuvausten tekemiseen Stakesissa. Tarkoituksena on että jokainen kuntatiimi tekee prosessikuvauksen yhdestä perhekeskustyöhankkeen toiminnasta. Prosessikuvauksia tullaan käymään läpi kuntatiimien arviointityöpajassa helmikuussa 2007.

3.1 Lähtötilan arviointi

3.1.1 Hankkeen organisointi

Hanketta toteutetaan yhteistyössä kuuden Salon seudun kunnan kesken. Kuntien lisäksi hankkeessa on mukana Salon seudun Kansanterveystyön kuntayhtymä, hankekuntien seurakunnat sekä Mannerheimin lastensuojelun keskusliiton (MLL) Varsinaissuomen piirin hankekuntien paikallisyhdistykset. Hankkeen hallinnoinnista vastaa Salon seudun Perusturvavirasto. Hankkeen projektipäällikkönä toimi maaliskuuhun 2006 asti KM Tiina Tuominen ja hänen jäätyä äitiyslomalle tehtävässä jatkoi (toimii tällä hetkellä) FM Salla Seppälä. Kiertävänä palveluohjaajana hankkeessa toimii sosionomi Niina Kalela. Hankkeella on 18-jäseninen ohjausryhmä ja jokaisessa hankekunnassa on kuntatiimi, joka koostuu lapsiperheiden parissa työskentelevistä tahoista.

Hanketta on valmisteltu keväästä 2004 alkaen, jolloin Harava-hanke ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus järjestivät työverstaspalaverin, jossa pohdittiin perhekeskustyön kumppanuusverkoston rakentamista Salon seudulle sekä luotiin pohjaa perhekeskustyö-hankkeelle. Seutukunnallinen perhekeskustyön kehittäminen nousi uudelleen esiin Salossa ja Halikossa vuosina 2003–2005 toteutetussa Lapsiperheiden -suojaverkot hankkeessa. Valtionavustuksen hakemisen ja myönteisen rahoituspäätöksen jälkeen hankkeen toimintaa lähdettiin organisoimaan.

Kunnat lähtivät haastateltavien henkilöiden mukaan tähän hankkeeseen mm. siksi, että väestönmäärä ja etenkin lapsiperheiden määrä sekä erityistä tukea tarvitsevia lapsien määrä kasvaa jatkuvasti ja lastensuojelutapaukset ovat lisääntyvät. Vanhempien koetaan tarvitsevan tukea vanhemmuuteen. Kunnat haluavat tarjota lapsiperheille avointa ja vertaistukeen perustuvaa varhaiskasvatusta tukevaa palvelua. Ennen hanketta kunnissa oli tarjolla vaihteleva määrä palveluja lapsiperheille ja perhekeskustyö -hankkeeseen osallistuminen mahdollisti palvelujen kehittämisen. Hanke on osa isompaa tavoitetta pitää huolta lapsiperheistä.

Salon seudun Kansanterveystyönkuntayhtymä on vahvasti mukana tässä hankkeessa, sillä terveydenhuollon rooli on merkittävä lapsiperheiden palveluissa ja niiden kehittämisessä. Salon seudunterveyskeskus on panostanut viime vuosina todella paljon ennalta ehkäisevään työhön. Ennaltaehkäisevässä työssä yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon välillä on erittäin tärkeää ja siksi siitä pitää jatkuvasti huolehtia ja kehittää. Kansanterveystyön kuntayhtymällä on edustus sekä hankkeen ohjausryhmässä että kuntatiimeissä.

Kuntien ja Kansanterveystyönkuntayhtymän lisäksi Mannerheimin lastensuojeluliitolla (MLL) on keskeinen rooli perhekeskustyöhankkeessa. Hankkeessa kehitettävät toiminnot ovat olleet MLL:n keskeistä toimintaa jo pitkään. Järjestön päämäärät ovat pääpiirteiltä samat tämän hankkeen kanssa. Esimerkiksi vertaistuen antaminen toisille vanhemmille on MLL:n tärkeää toimintaa. Hankkeessa kunta ja järjestöt yhteistyössä ajavat lapsiperheiden asiaa. On tärkeää, että lapsiperheiden palvelujen tarvetta pohditaan yhteistyössä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon ja MLL:n kesken. Joitain asioita voi tehdä vain sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö, mutta on myös paljon toimintaa, jota voi toteuttaa ohjatulla tukihenkilötoiminnalla.

Varhaiskasvatus on mukana hankkeessa, vaikkakaan haastateltavan mukaan sen rooli ei ole kovin aktiivinen. Varhaiskasvatuksesta on edustaja hankkeen ohjausryhmässä ja kuntatiimeissä. Tavoitteena on että perhekeskustyömalli pohjautuu tiiviiseen yhteistyöhön varhaiskasvatuksen, neuvolan ja sosiaalitoimen välillä. Syksyllä 2006 yhteistyö näyttäytyi mm. siten, että Tupurin perhekahvila toimi Tupurin päiväkodin tiloissa. Jatkossa varhaiskasvatuksen rooli on merkittävä avoin päiväkotitoimintamallin kehittämisessä ja kokeilussa.

Kuntien johtajat eivät ole suoranaisesti mukana tässä hankkeessa, mutta heitä on tiedotettu hankkeesta ja sen kulusta. Sen sijaan kuntien perusturva-/sosiaalijohtajat ovat sitoutuneita ja ovat tehneet töitä tämän eteen. Poliittisille päättäjille on tiedotettu hankkeesta ainakin osassa kunnista, mutta poliittisen tuen saaminen koetaan hankalaksi tämän tyyppiseen hankkeeseen. Poliittisten päättäjien ei uskota olevan kovin kiinnostuneita hankkeesta. Hankehenkilökunta on käynyt esittelemässä hanketta kuntien poliittisille päätöksentekijöille.

Haastateltavat hankekuntien edustajat vaikuttivat kaikki hyvin tyytyväiseltä tähän hankkeeseen. Hanke on organisoitu toimivasti. Tässä hankkeessa on hyödynnetty hyvin edellisessä hankkeessa saatuja kokemuksia hankkeen organisoinnista. Hyväksi koettiin se, että hankkeeseen on nimetty selkeästi hankkeen vetäjä, jolloin hankekokonaisuus on yhden ihmisen hallinnassa. Positiivisena koettiin myös se, että hanketyöntekijät toimivat aktiivisesti suhteessa kuntalaisiin. Ilma hanketyöntekijöitä eivät pienet kunnat olisi pystyneet lähtemään liikkeelle luultavasti samalla tahdilla. Hanketyöntekijät vastaavat että toiminta siirretään vähitellen toimijoille.

Niin pienten, kun isojenkin kuntien ääni on koettu kuuluvan ohjausryhmän kautta suurimmaksi osaksi riittävästi. Toisaalta kokemuksena oli, että äänen kuuluviin saamiseksi pitää tehdä töitä. Kuntatiimit ovat sen sijaan mahdollistaneet asioiden ajattelun kunnan omasta näkökulmasta ja tarpeista käsin. Asiakkaat ovat päässeet vaikuttamaan hankkeeseen kuntatiimien kautta. Kuntatiimeissä on asiakasedustus ja kuntalaisille on lähetty kysely/ kyselyjä lapsiperheiden palvelutarpeesta. Lisäksi kaikista toiminnoista pyydetään palaute osallistujilta.

Tiedonkulku hanketyöntekijöiden, ohjausryhmän ja kuntatiimien välillä toimi haastateltavien mukaan hyvin. Tieto hankkeesta järjestetystä toiminnasta kuten perhekahviloista ja perhekeskuksessa järjestettävistä kerhoista kulkeutuu perheille mm. kuntatiedotteiden ja neuvoloiden kautta. Ns. viidakkorumpu on myös tärkeä tiedotuskanava. Seutukunnallisesta

toiminnasta on tiedotettu mm. perhekahviloiden kautta, jonne on jaettu ohjelma esimerkiksi Salon perhekahvilan toiminnasta.

3.1.2 Tavoitteet haastateltavien henkilöiden näkökulmasta

Tavoitteena hankkeessa on löytää perhekeskukselle sopiva toimintamalli ja vakiinnuttaa perhekahvilatoiminta kuntien pysyväksi toiminnaksi. Perhekeskus- ja perhekahvilatoiminnalla on tavoitteena mm. pystyä vaikuttamaan ennen pitkään lastensuojelun avoimuuden toimenpiteiden säästymiseen, lapsen huostaanotosta välttymiseen sekä päihdekäyttäjien välttämiseen. Pitkällä aikavälillä tavoitteena on raskaiden kustannusten vähentäminen. Perhekahviloiden keskeisimpänä antina uskotaan olevan vertaistuki.

Salossa ja Somerolla toiveena on avoimen päiväkotitoiminnan kokeilu ja vakinaistaminen jonkun tyyppisenä toimintana. Toiminta tulisi olla sellaista mihin lapset ja vanhemmat voivat osallistua yhdessä. Avoin päiväkoti olisi paikka, jossa perheet voivat tavata ystäviä, osallistua toimintaa ja saada tukea. Tätä kautta perheiden on mahdollista päästä tuen piiriin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Avoin päiväkoti olisi ihanteellista toimia useammassakin kuin yhdessä paikassa. Aluksi ei ole mahdollista lähteä toimimaan kovin laajasti, vaan toiminta tulisi aloittaa yhdessä paikka esimerkiksi keskustan alueella.

Toiveena on, että hankkeessa kokeiltavasta monitoimijaisesta lapsiperheitä tukevasta työmallista tulisi pysyvää toimintaa. Yhteistyön toivottiin kehittyvä, laajentuvan ja vakiintuvan. Yhteistyössä tehtävien toimintojen tulisi painottua ennaltaehkäisyyn.

Hanke koettiin realistisena ja tavoitteet saavutettavissa olevilta. Mikäli hankkeessa kokeiltavat toiminnot koetaan onnistuneina, niin haastateltavat henkilöt uskoivat, että Salosta löytyy halua ja resursseja panostaa toimintaan jatkossakin. Lapsiperheiden suojaverkot hankkeesta on hyviä kokemuksia siitä miten hankkeessa kokeiltava perheryhmä on vakiintunut pysyväksi toiminnaksi.

3.1.3 Yhteistyö, moniammatillisuus

Kunnat tekevät yhteistyötä mm. seurakuntien ja MLL:n paikallisyhdistysten kanssa. Yhteistyön koetaan vahvistuneen tämän hankkeen aikana. Erityisesti pienissä kunnissa kehitettiin yhteistyön tiivistyneen eri lapsiperheiden parissa toimivien tahojen välillä. Kuntien sosiaali- ja terveystoimi ei ole kaikissa kunnissa miettinyt ennen tätä hanketta näin laajasti yhdessä perheiden tukemista.

Hankkeessa kehitettäviä toimintoja ja työmuotoja on mietitty eri toimijoiden kanssa yhteistyössä. Perhekahviloissa ja -keskuksissa on järjestetty ohjelmaa eri tahojen toimesta. Esimerkiksi Someron perhekeskuksen toimintaa vetää satunnaisesti lastentarhanopettaja, perhetyöntekijä tai järjestön edustaja vetämään päiväkodin lastentarhanopettaja.

Seutukunnallisesti ajatellen tämä hanke on yhdistänyt eri kuntien viranhaltijoita. Yhdessä on pohdittu lapsiperheiden palvelujen kehittämistä ja yhdistetty voimavaroja. On pyritty löytämään yhteinen sävel toimia ja kehittää toimintaa. Seutukunnalliset palvelut koettiin vastaavan enemmän pienten kuin suurten kuntien tarvetta. Pienten kuntien ei ole järkevää tarjota kaikkia mahdollisia lapsiperheiden palveluja omana toimintana. Esimerkiksi erityisiä vertaisryhmiä ei ole mahdollista järjestää pienessä kunnassa vähäisen tarpeen vuoksi, mutta seutukunnallisena palveluna, esimerkiksi Salon perhekeskuksesta käsin, voi olla toimivaratkaisu.

Yhteistyötä koulutoimen kanssa ei ole tämän hankkeen yhteydessä tehty suurimmassa osassa hankekuntia. Koulutoimi ei ole ollut kovin sitoutunut hankkeeseen, sillä opettajat eivät voi irrottautua yhteisiin palavereihin kouluajana, eivätkä he saa palkkaa kouluajan ulkopuolisista kokouksista. Osallistuminen vapaa-ajalla kokouksiin vaatii todella paljon motivaatiota ja kiinnostusta asiaan. Vaikka hanke painottuu suurimmassa osassa kunnista alle kouluikäisiin lapsiin ja perheisiin, niin koulutoimen kytkeminen tähän mukaan koettiin monesti merkittävänä.

Moniammatillista yhteistyötä on jo nyt jonkin verran, mutta sitä on mahdollista vielä tehostaa. Moniammatillisuus vaatii "professionien rajojen purkamista" Tulee miettiä jokaisessa tapauksessa kenellä on osaamista ja konsultoida tätä tahoa. Eräs haastateltava ehdotti konsultaatiokanavien ja -tapojen kehittämistä. Vaikka jonkun tahon edustaja ei ole läsnä työryhmässä, niin hänen olisi mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. Työryhmästä poissa olevan tahon edustajan tulisi ottaa itse vastuu asiantuntijuuden välittämisestä työryhmän käyttöön. Konsultaatiotapoja toivotaan kehitettävän myös niin, että neuvolassa olisi työpari, esim. perhetyöntekijä, jolta saisi apua tarvittaessa. Tärkeää olisi, että asioita voitaisiin suunnitella ja miettiä yhdessä. Ohjausryhmä voisi ideoida mallia, hanketyöntekijät jalostaa sitä ja kuntatiimit arvioida sen toteutumista.

Yhteistyön kehittämiseksi olisi tärkeää määrittää selkeämmin mitkä ovat kaikki ne toimintamuodot mitä eri tahot (kuten terveystoimi, sosiaalitoimi, varhaiskasvatus, järjestöt) voivat/ osaavat tehdä ja hyödyntää olemassa olevaa osaamista. Esimerkiksi järjestöillä on perusedellytykset toteuttaa tukihenkilö toimintaa, jota etenkin pienten kuntien ei ole järkevä pyörittää itse.

3.1.4 Hankkeen aikaansaannokset toimintaan osallistuneiden näkökulmasta

Lokakuussa 2006 avainhenkilöiden haastatteluissa kaikki kunnat olivat saaneet käynnistettyä erilaisia toimintoja. Jokaisessa kunnassa toimi perhekahvila, Salossa ja Somerolla on käynnistynyt perhekeskustoiminta, Suomensjärvellä ja Muurlassa musiikkileikkikoulu. Näiden lisäksi kunnissa on järjestetty mm. perheleirejä ja perhevalmennusta. Hanke on koettu hyvin aikaan saavaksi jo tässä vaiheessa.

Jokainen hankekunta on itse saanut määrittää kenelle toiminta erityisesti kohdistuu. Esimerkiksi Kiskossa toiminta painottuu alle kouluikäisten lasten perheisiin ja Salossa aina lasta odottavista perheistä alle 10 -vuotiaiden lasten perheisiin. Kunnista riippuen perhekahvilat toimivat joko kerran viikossa tai kerran kahdessa viikossa. Osassa kunnista perhekahvilatoimintaa on ollut jo ennen tätä hanketta, mutta osassa kunnista se on uutta toimintaa.

Hankkeen käynnistymistä auttoi etenkin pienissä kunnissa se, että löytyi vapaaehtoiset pyörittämään perhekahvilaa. Perhekahvilan vetovastuuseen (emänniksi) on lähes kaikissa perhekahviloissa määritelty muutama vapaaehtoinen. Vapaaehtoisina emäntinä toimii paikasta riippuen eläkeläisiä tai toimintaan osallistuvia äitejä. Vapaaehtoisten puuttuessa hanketyöntekijä toimii perhekahvilan vetäjänä. Perhekahvilan emäntien tehtävänä on avata ovet, keittää kahvit, käydä kaupassa ja siivota jäljet. Emännöinnistä vuorotellaan usein kahden vapaaehtoisen toimijan välillä. Emännät pyytävät tarvittaessa hanketyöntekijöiltä materiaalia (esim. askarteluvälineitä). Jokainen äiti vahtii periaatteessa itse omat lapset. Yhdessä paikassa kerrotaan emännän leikkittävän lapsia. Haastateltavat kehuivat emäntiä mm. seuraavasti: *"Toimintaan helpottaa paljon, että on vetäjä. Olisi hankala itse toimia vetäjänä, sillä lasten kanssa ei aina tiedä miten pääsee liikkeelle. Toiminnasta menisi mielekkyys, jos joutuisi emännöimään."* Niissä paikoissa, joissa

hanketyöntekijät toimivat vetäjinä, heidän panostaan ja rooliaan keuhuttiin. Eräs äiti mm. sanoi: *"Hanketyöntekijä on kuin yksi äiti meidän joukossa."*

Perhekahvilat ovat saaneet eri kunnissa tilat eri paikoista. Esimerkiksi Kiskossa perhekahvila toimii rivitaloasunnossa (1 h ja tupakeittiö) ja Muurlassa nuorisotilassa. Perhekahvilan osallistujat eivät joudu maksamaan mitään tilasta, vaan kunta kustantaa tilat. Hankkeelta saadaan askartelutarvikkeet. Tällä hetkellä perhekahviloiden kahvimaksu on 0,50 €/perhe/ kerta. Hinta tuntui sopivalta. Jatkossa olisi hyvä, että kunta tukisi toimintaa siten, että osallistujat eivät joutuisi maksamaan mitään kahvimaksun lisäksi.

Perhekahvilatoimintaa on osallistuttu eri kunnissa aktiivisesti. Esimerkiksi Kiskon perhekahvilassa osallistujia (aikuiset ja lapset yhteensä) on normaalisti 18–25. Lasten ikä vaihtelee Kiskon perhekahvilassa viidestä kuukaudesta kolmeen vuoteen. Lasten ikien vaihtelevuutta ei koettu ongelmana. Haastateltavat pitivät hyvänä sitä, että kaikki äidit käyvät samassa "ryhmässä". Perhekahviloihin on osallistunut pääasiassa äidit ja lapset. Yhdessä paikassa myös isoäitien kerrottiin osallistuneen perhekahvilaan lastenlasten kanssa. Toimintaa osallistuu haastateltavien mukaan monesti jo muutenkin aktiiviset perheen äidit ja uudet paikkakunnalle muuttaneet. Isät eivät ole osallistuneet missään haastatellussa kunnassa perhekahvilatoimintaan. Muskarissa on sen sijaan ollut muutaman kerran mukana myös isiä. Mikäli isille järjestettäisiin jotain toimintaa, niin sen tulisi haastateltavien vanhempien mielestä olla ilt-aikaan, toisaalta monet ovat vuorotyössä, mikä rajoittaa iltatoimintaa osallistumista.

Haastateltavat vanhemmat, jotka kertoivat osallistuneensa kunnassa järjestettyyn perhekahvilaan, kertoivat toiminnan olevan hyvin monipuolista. Perhekahvilassa muun muassa leikitään, lauletaan ja askarellaan. Perhekahviloissa on järjestetty äitien hemmottelu päivä, vauva ja lapsi hierontaa ja erilaisia esittelyjä kuten vaate, luomuruoka, mauste sekä kestovaippa-kantoliinaesittely. Perhekahvilassa on myös vierailut esimerkiksi neuvolan terveydenhoitaja. Äitien hemmottelupäivänä MML:stä oli kaksi hoitajaa hoitamassa lapsia perhekahvilassa, jolloin äidit pääsivät rentoutumaan rauhassa. Toimintaa järjestää eri tahot ja sitä on ollut vanhempien mukaan kiitettävän runsaasti. Kaikki järjestetyt ohjelmat ovat olleet hyviä. Äidit pitivät paljon mm. siitä kun perhekahvilan emäntä teki osallistujille lounasta. Kehuja sai myös perhekahvilassa järjestetty parisuhdekerta, jossa osallistujat rohkaistuivat puhumaan vapaasti. Jokaiselle kokoontumiskerralle ei tarvitse olla ohjelmaa. Ohjelmatoiveet ja -määrät ovat hyvin henkilökohtaisia ja saattavat riippua mm. lapsen iästä. Isomprien lasten äidit toivovat ehkä enemmän aktiviteettia lapsilla, kun taas pienempien lasten äidit mielellään keskustelevat.

Perhekahviloissa järjestettävästä toiminnasta on päätetty yhteistyössä osallistujien ja perhekeskushankkeen työntekijöiden kanssa. Toiminnot valittiin sen mukaan mitkä tuntuivat vanhemmista kiinnostavilta. Kevään toiminnasta on kyselty erikseen osallistujilta loppuvuodesta 2006. Jokaiselle osallistujalle on lähetetty oma kysely, jossa pitää arvioida järjestettyä toimintaa. Kunnan kuntatiimissä, Saloa lukuun ottamatta, on vanhempien edustus, joka auttaa vanhempien näkökulman esille saamista.

Odotukset perhekahvilasta olivat haastateltavilla henkilöillä hyvin realistiset. Oletuksena oli, että perhekahvilassa tapaa tuttuja ihmisiä, pääsee rupattelemaan ja lapsi saa seuraa ja aktiviteettia. Perhekahvilan kerrotaan tuovan vaihtelua kotona olevien äitien arkeen. Tärkeänä pidettiin sosiaalisia kontakteja, uusiin ihmisiin tutustumista ja leikkiseuraa lapsille. Eräs haastateltava äiti arvioi seuraavasti: *"perhekahvila toimii varmaan ennalta ehkäisevänä tukena kun saa puhua asioista. On ollut helpottavaa kuulla että muillakin on vaikeaa ja saanut hyviä vinkkejä ja tukea arkipäivän asioihin."* Perhekahviloissa käsitellään pääasiassa arkipäivän asioita. Välillä tulee eteen

arkojakin asioita. Yhdessä yritetään keksiä ratkaisuja ongelmiin. Osallistujilla on sanaton sopimus, että perhekahvilassa kuultuja asioita ei kerrota eteenpäin. Perhekahviloiden ilmapiirejä kehitettiin hyviksi. Perhekahvilan koettiin tukevan vanhemman ja lapsen yhdessäoloa.

Osalle haastateltavista suurin osa perhekahvilaan osallistuneista äideistä oli ennestään tuttuja ja osalle taas kaikki lähes vieraita. Joidenkin äitien perhekahvilatoimintaan osallistumisen motiivina on ollut tutustua perheellisiin aikuisiin. Kokemukset ovat olleet tältä osin myönteiset. Haastateltavien mukaan toiminta voi auttaa paikkakunnalle muuttaneita henkilöitä sopeutumaan uuteen paikkaan ja löytämään itselle tukiverkoston.

Perhekahvila toiminta on vastannut haastateltavien vanhempien odotuksia ja he toivovat, että toimintaa jatketaan vielä hankkeen jälkeenkkin. Kunnissa on vaihteleva määrä toimintaa lapsiperheille. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että toimintaa on hyvin vähän ja perhekahvilan tyyppistä yhteistoimintaa voisi olla enemmän. Toisaalta osassa kunnista lapsiperheiden palveluja on niin paljon, että on varaa valita mihin osallistuu. Esimerkiksi Muurlassa on perhekahvilan ja musiikkileikkikoulun lisäksi seurakunnankerho ja kunnan järjestämä liikuntakerho. Mielenpitoet lapsiperheiden palvelujen määrän riittävydestä ovat hyvin yksilökohtaisia. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että perhekahvilaan osallistuminen kerran viikossa on täysin riittävää, kun taas osa vanhemmista kävi säännöllisesti kaksi–kolme kertaa viikossa lastensa kanssa erilaisissa harrastuksissa.

Muurlassa toimii musiikkileikkikoulu (muskari) kerran viikossa. MLL on mukana toiminnassa. MLL jäsenet saavat pienen alennuksen osallistumismaksuun. MLL maksaa osan opettajan palkasta. Opettajana toimii musiikkipedagogi. Muskari toimintaa on ollut Muurlassa jo aiemmin, mutta se lopetettiin kävijämäärän vähentyessä. Tällä hetkellä muskarissa käyvien lasten ikä vaihtelee vauvaikäisistä kouluikäisiin. Isommat lapset ovat ilman vanhempia, kun taas pienempien ryhmässä lapset ovat vanhempien kanssa. Isompien ryhmässä on noin 10 lasta ja pienempien ryhmässä hieman vähemmän. Muskarissa käy myös jonkun verran ulkopaikkakuntalaisia. Musakari saa hyvää palautetta sekä äidiltä että lapselta.

Salossa ja Somerolla on perhekeskukset, joissa on erilaista toimintaa lapsiperheille. Perhekeskus toimii lapsiperheiden avoimena kohtauspaikkana. Perhekeskus on seutukunnallinen palvelu, eli Salon perhekeskuksen toimintaa voi osallistua myös muiden hankekuntien asukkaat. Salon perhekeskuksessa toimi syksyllä 2006 mm. MLL:n perhekahvila, kestovaippa-kantoliina ryhmä, monikulttuurinen perhekahvila, sijaisperhevanhempien ryhmä, MLL isä-lapsi kerho ja minikerho. Äitien kokemukset kestovaippa-kantoliina ryhmästä, minikerhosta ja monikulttuurisesta perhekahvilasta ovat positiivisia. Esimerkiksi monikulttuurisesta perhekahvilasta eräs äiti kertoi saaneensa ohjeita ja neuvoja mm. lapsen hoitoon, kasvatukseen, ruokailuun ja nukkumiseen. Monikulttuuriseen kahvilaan osallistuu noin viisi äitiä lapsineen. Osallistujat edustavat noin neljää eri kansalaisuutta. Kielenä ryhmässä on suomi. Haastateltava äiti pitää erityisen hyvänä sitä, että hän pääsee ryhmässä harjoittamaan suomenkielentaitoja. Monikulttuurisessa perhekahvilassa keskeisintä on keskustelu. Joinakin kertoina on järjestetty ohjelmaa, kuten kynttilän valuuta.

Salon perhekeskuksessa järjestettäviin ryhmiin ei ole osallistunut tarjoakaan ulkopaikkakuntalaisia, vaikka toiminta on seutukunnallista. Haastateltaville äideille riitti tällä hetkellä omassa kunnassa toimiva perhekahvila ja mahdolliset muut aktiviteetit kuten musiikkileikkikoulu. Aktiivista perhekeskuksen toimintaan osallistumista ei koettu mielekkäänä. Poikkeuksena ovat lapsiperheiden tukemiseen perustetut erityisvertaistukiryhmät (kuten sijaisvanhempienryhmä), jotka toimivat Salossa. Erityisryhmiä ei ole järkevää järjestää pienen kunnan omana toimintana osallistujien vähäisen määrän takia. Erityisryhmät tarjoavat tärkeätä tukea vanhemmille. Erityisryhmät ovat

usein vanhempien itse kokoamia ryhmiä ja vanhempien itsensä vastuulla. Näiden ryhmien ei haluta olevan kovinkaan julkista, sillä niissä toisin kuin perhekahviloissa, keskustellaan monesti arkaluotoisista asioista. Ryhmiin saatetaan pyytää silloin tällöin ammatti-ihmisiä keskustelemaan jostain tietystä aiheesta.

Hankkeen puitteissa on jossain kunnissa järjestetty myös satunnaista hoitoa ja leirejä. Satunnaista hoitoa on järjestetty jossain kunnissa esimerkiksi joulun alla yhtenä lauantaina. Perheleirejä on järjestetty muutaman kunnan yhteistyössä. Haastateltavan vanhemman mukaan leiri oli onnistunut. Leirillä oli erilaisia ulkoleikkejä, pelejä, luontopolku ja laulua. Perheet osallistuivat leirille koko perheen voimin.

Tietoa erilaisista lapsiperheiden palveluista saa kuntatiedotteen ja neuvolan kautta. Tärkeä tiedotuskanava on myös "puskaradio". Ilmoituksia perhekahvilatoiminnasta ja muskarista on ollut myös ilmoitustaululla (esim. pankki ja bussipysäkki). Yksi haastateltavista kertoi saaneensa tietoa Internetistä. Seutukunnallisista palveluista kuten Salon perhekeskuksen toiminnasta voisi jossain tapauksissa tiedottaa paremmin, sillä kaikki haasteltavat eivät muistaneet nähneensä ohjelmaa. Ainakin osassa perhekahviloita on perhekeskuksen esite, josta näkyy minä päivänä mitäkin toimintaa on tarjolla.

3.1.5 Tulevaisuus ja haasteet

Hankkeen haasteina koettiin lokakuussa 2006 haastateltavien mukaan olevan muun muassa toimintakulttuurin juurtuminen ja syrjäytymisuhanalla olevien toimintaa osallistuminen. Syrjäytymisuhanalla olevia ei voi hoitaa ainoastaan vapaaehtoistyön voimin, vaan perheiden tukemiseen tarvitaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Vapaaehtoistoimijoita, kuten perhekahvilan vetäjiä olisi hyvä tiedottaa eri tukimuodoista. Heille tulisi antaa tietoa esim. siitä että potilasjärjestöiltä on mahdollisuus saada tukijoita, jotka voivat asiakkaan halutessa mennä asiakkaan kotiin. Urheiluseuroja olisi hyvä saada myös aktiivisemmin mukaan tähän hankkeeseen, sillä he työskentelevät lapsien ja perheiden kanssa ja pystyvät seuraamaan tätä kautta heidän hyvinvointia ja mahdollista avuntarvetta. Esimerkiksi varhaista puuttumista ajatellen urheiluseurat ovat merkittävässä asemassa.

Hankkeen tulevaisuuden kehittämiskohteina koettiin olevan mm. isätoiminta ja vanhemmille suunnatut luennot. Isätoiminta on jossain kunnissa lähtenyt liikkeelle hyvin hitaasti ja se kaipasi haastateltavien mukaan kehittämistä. Osa kunnista on suunnitellut luentoja vanhemmille. Ajatuksena on, että koulun kautta jaetaan konkreettista tietoa vanhemmille ja tuetaan vanhemmuutta tätä kautta.

Hankkeen jatkosta on alettu keskustelemaan jo syksyllä 2006. Hankkeen toimintojen jatkumisen kannalta on tärkeä, että hanketyöntekijät tekevät itsensä tarpeeksi ajossa tarpeettomiksi. Tällä tavalla taataan se, että toiminta voi jatkossa jatkua kuntien omana toimintana. Toimintojen jatkumisen kannalta on tärkeää myös sopivien toimintamuotojen löytäminen ja toiminnan vakinaistaminen.

Tulevaisuudessa tavoitteena on saada perhekeskuskahvila- ja perhevalmennustoiminnasta vakinaista toimintaa. Yleisen tason tavoitteena on pystyä vastaamaan mm. siihen, että ns. "uusavuttomat" perheet selviytyvät arkipäivän tilanteista ja tätä kautta yleisesti ottaen lasten hyvinvointiin. Keskeisenä nähtiin lasten tasavertainen tukeminen. Tärkeää olisi tulevaisuudessa

ajatella perhettä enemmän kokonaisuutena. Jos esimerkiksi perheessä jompikumpi isä tai äiti sairastaa, niin on selvítettävä mikä on lasten tilanne.

Perhekahvilatoiminta vaatii aktiivista vetäjää, jotta olisi pysyvää. Pienellä paikkakunnalla synnyttäneiden määrä on voi olla hyvin pieni ja se voi jakaantua vuoden ajalle. Toiminnan saaminen kokoon voi olla vaikeaa ja toiminta voi helposti kuivua kasaan. Tässä hankkeessa perhekahvilat on saatu uudesti innoitettua ja aloitettua. Haasteena on löytää jatkossa innokkaita ihmisiä ylläpitämään toimintaa. Haastateltavat vanhemmat uskoivat, että perhekahvilatoiminta jatkuu ilman hanketyöntekijöitäkin hankkeen jälkeen. Mikäli perhekahvilat saavat jatkossakin kunnilta ilmaiset tilat ja tukea esimerkiksi materiaalihankintoihin, niin haastateltavat uskovat, että aktiivisia äitejä perhekahvilan emänniksi löytyy.

Tulevaisuudessa perhekeskustyöhön pitäisi tulla koordinoitu tuki. Yhden tahon pitäisi toimia vetovastuussa. Lisäksi toiminta vaatii vapaaehtoisia ja vapaaehtoiset toimiakseen tukea. Tärkeää on, että ennen hankkeen päättymistä on olemassa joku rakenne siitä miten toimintaa jatketaan, jotta toiminta ei "lössähdä" hankkeen päätyttyä.

3.2 Yhteenveto lähtötilanteen arvioinnista

Hankkeen tavoitteeksi asetetun perhekeskustyön toimintamallin rakentaminen ja uusien lapsiperheiden peruspalvelujen kehittäminen on lähtenyt hyvin liikkeelle. Konkreettisia lapsiperheiden palveluja on kehitetty jokaisessa hankekunnassa ja toimintaan osallistuneiden kokemukset ovat positiivisia. Hankkeen kautta kunnat, terveyskeskuksen kuntayhtymä ja järjestöt saavat ajankohtaista tietoa mihin suuntaan lapsiperheiden palveluja tulisi kehittää, pääsevät kokeilemaan uusia toimintamalleja ja juurruttamaan hyväksi koetut toimintamallit omiin käytänteisiin. Kehuja hanke sai siitä, että hanke on viety kuntatasolle asti, mietitty yksittäisten kuntien ongelmat ja tarpeet.

Hankkeen aikana on tarkoituksena etsiä uusia toimintatapoja perheiden varhaiseen tukemiseen ja ennaltaehkäisevään psykososiaaliseen työhön. Perhekahvilat ja perhekeskuksissa järjestettävät ryhmät ovat tukeneet vanhempien arkipäivää. Vertaistukea, sosiaalista kontaktia, lapsien saamaa leikkiseuraa pidettiin tärkeänä. Perhekahvila on hyvä paikka tutustua muihin kotona lasta hoitaviin äiteihin. Perhekahviloissa ja -keskuksessa järjestetyt ohjelmat, kuten erilaiset esittelyt ja ammattilaisen ohjaamat keskustelutilaisuudet koettiin hyväksi.

Perhekahviloissa käytävät keskustelut pyörivät haastateltavien mukaan arkipäivän asioissa eikä ns. vaikeampia tapauksia, johon olisi tarvittu ammatti-ihmisten tukea, ole tullut eteen. Arkipäivän ongelmatilanteita on pystytty ratkomaan haastateltavien mukaan äitien kesken. Lapsiperheiden tukemiseen perustetut erityiset vertaistukiryhmät (kuten sijaisvanhempienryhmä) mahdollistavat vertaistuen saannin erityisimpiin ongelmatilanteisiin. Erilaiset ryhmät erilaista tukea tarvitseville vaikuttavat toimivalta ratkaisulta, sillä perhekahvilaa, ei koeta paikkana, jossa haluttaisi puhua erityisen hankalista asioista.

Haastateltavat pitivät haasteena syrjäytymisuhanalla olevien perheiden tukemista. Hankkeen tavoitteeksi asetettu varhainen puuttuminen olisi tärkeää juuri tämän kohderyhmän osalta. Varhaista puuttumisen ja tukemisen vahvistamiseksi hankkeen arvioinnin puitteissa tullaan järjestämään koulutuspäivä varhaisesta puuttumisesta. Tämän toivotaan antavan eri lapsien ja perheiden parissa

työskenteleville tahoille uusia työvälineitä varhaiseen puuttumiseen ja tukemaan tätä kautta hankkeen tavoitetta.

Hankkeen kautta on tavoitteena verkostoida lapsiperheiden parissa työskentelevät tahot ja tuoda kunnan, seurakunnan ja järjestöjen tarjoamat palvelut yhteen. Hankkeessa sosiaali- ja terveydenhuolto sekä MLL tekevät hyvää yhteistyötä. Kuntatiimeissä käsitellään lapsiperheiden palvelujen tarvetta ja kehittämistä eri tahojen näkökulmista. Perhekahviloiden toimintoja on järjestetty eri toimijatahojen yhteistyönä. Yhteistyö eri tahojen välillä on tärkeää, sillä sitä kautta voidaan pohtia sitä, mikä toiminta on järkevää toteuttaa kenenkin toimesta, ja nähdä palvelujen mahdolliset aukkokohdat.

Moniammatillisen yhteistyön vahvuutena nähdään mm. osaamisen jakaminen. Haasteena yhteistyössä ovat sektori- ja budjettirajat, erilaiset toimintakulttuurit, kapeakatseisuus sekä yhteistyön koordinointi ja johtaminen. Yhteistyön vaarana on, että toimijoilla on erilaiset näkemykset asioista. Kapeakatseinen ajattelutapa voi aiheuttaa sen, että pitäydytään tiukasti omalla sektorilla ajatellen, että asia ei kuulu meille, jolloin saattaa käydä niin, että perhe ei ole kenenkään asiakas. Moniammatillinen työ edellyttää mukana olevilta tasa-arvoisuutta, keskinäistä luottamusta, toisen työn arvostusta ja erilaisten näkökulmien hyväksymistä ja hyödyntämistä.

Stakesissa joulukuussa 2006 järjestetyssä vertaisoppimistilaisuudessa paneuduttiin moniammatillisen yhteistyön kehittämiseen. Tavoitteena oli, että Salon seudun perhekeskustyö -hanke saisi uusia näkemyksiä moniammatillisesta työstä Jyväskylän perhe -hankkeelta ja päinvastoin. Yhtenä moniammatillista yhteistyötä kehittävänä menetelmänä esiteltiin Jyväskylässä käytössä oleva Matka-malli, joka on moniammatillisen työn kehittämis- ja arviointimenetelmä. Malli perustuu asiakastyöprosessien avaamiseen. Menetelmän tavoitteena on selkiyttää omaa ammatillista roolia, lisätä luottamusta muita ammattilaisia kohtaan, uudistaa tehokkaasti yhteistyökäytäntöjä, jäməkittää asiakastyön prosesseja ja vahvistaa asiakaslähtöisyyttä. Matka-menetelmän kokeileminen Salossa seudulla voisi olla yksi vaihtoehto syventää moniammatillista yhteistyötä ja nähdä asiakasprosessien mahdolliset aukkokohdat.

Hankkeessa tulee tulevaisuudessa painottua erityisesti toimintamallien ja -muotojen kehittelyyn ja toimintojen juurruttamiseen. Tärkeätä on tehdä suunnitelmat siitä miten toiminnot jatkuvat hankkeen jälkeen, kenen vetovastuulla perhekeskukset ja -kahvilat ovat. Hankkeen jatkumisen kannalta on tärkeä, että hanketyöntekijät tekevät itsensä tarpeettomiksi tarpeeksi ajoissa, ennen hankkeen päättymistä.

Liite 1. Kävijätalastot syksy 2006

Kisko Perhekahvila tilastot 11.9.–11.12.2006

Aikuisten käyntikertoja	164
Lasten käyntikertoja	117
Viranomaisten, alustajien, vapaaehtoisten käyntejä	39
Yht.	320

Eri perheitä toiminnassa mukana 26

Muurla Muksukerho tilastot 22.8–12.12.2006

Aikuisten käyntikertoja	70
Lasten käyntikertoja	110
Viranomaisten ja vapaaehtoisten käyntejä	17
Yht.	197

Eri perheitä toiminnassa mukana 21

Perniö Perhekeskus tilastot 6.11–18.12.2006

Aikuisten käyntikertoja	78
Lasten käyntikertoja	95
Viranomaisten ja vapaaehtoisten toiminnot	80
Yht.	253

Salo Perhekeskus tilastot 4.9–31.12.2006

Aikuisten käyntikertoja	647
Lasten käyntikertoja	703
Viranomaisten ja vapaaehtoisten käyntejä	173
Yht.	1523

Tupuri Perhekahvila tilastot 27.10–8.12.2006

Aikuisten käyntikertoja	48
Lasten käyntikertoja	53
Viranomaisten ja vapaaehtoisten käyntejä	
Yht.	101

Somero Perhekeskus tilastot 12.8-31.12.2006

Aikuisten käyntikertoja	292
Lasten käyntikertoja	334
Viranomaisten ja vapaaehtoisten käyntejä	76
Yht.	702

Suomusjärvi Perhekahvila tilastot 7.9–
14.12.2006

Aikuisten käyntikertoja	88
Lasten käyntikertoja	127
Viranomaisten ja vapaaehtoisten käyntejä	24
Yht.	239

Eri perheitä toiminnassa mukana 14

Liite 2. Tiimit ja kokoukset syksy 2006

OHJAUSRYHMÄ

Fagerström Jenni, sosiaalityöntekijä, Perniön kunta
Franck Päivikki, johtaja / sosiaalityöntekijä, Salon kasvatus- ja perheneuvola
Haataja-Nurminen Raija, toiminnanjohtaja, MLL
Hemmilä Markus, toimitusjohtaja, Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Ikonen Tuula, sosiaalijohtaja, Perniön kunta
Kalela Niina, kiertävä palveluohjaaja, Perhekeskustyö-hanke
Katajamäki Janne, sosiaalisihiteeri, Muurlan kunta
Kulmala Vesa, varhaiskasvatuksen johtaja, Salon kaupunki
Luoma Jari, sosiaalijohtaja, Someron kaupunki
Parviainen Pirjo, osastonhoitaja, Salon seudun terveystakeskus
Purhonen Eeva, sosiaalityön johtaja, Salon kaupunki (varapuheenjohtaja)
Päivärinne Marita, projektityöntekijä, Salon seudun terveystakeskus
Seppälä Paula, perhetyöntekijä, Someron kaupunki
Seppälä Salla, vs. projektipäällikkö, Perhekeskustyö-hanke
Vahtera Anneli, lastenhoitotoiminnan ohjaaja, MLL
Valta-Kurki Marjatta, sosiaalisihiteeri, Suomensjärven kunta
Varho Berit, sosiaalisihiteeri, Kiskon kunta
Varis Paavo, perusturvajohtaja, Salon kaupunki (puheenjohtaja)
Kokous 29.8
Arviointityöpaja 7.11

KUNTATIIMIT:

KISKON KUNTATIIMI

Alanko Heidi, psykologi, Kasvatus- ja perheneuvola
Jyllilä Niina, diakoni, Kiskon seurakunta (marraskuusta alkaen sijaisena Jorma Lehto)
Leinikka Unto, sosiaalityön palveluohjaaja
Mikkola Anne, MLL, Kiskon paikallisyhdistys
Orava Outi, esiopettaja
Söderman Eeva, esiopettaja
Tammi Heini, terveydenhoitaja
Varho Berit, sosiaalisihiteeri
+ hanketyöntekijät
palaverit: 27.9, 29.11

MUURLAN KUNTATIIMI

Hirvonen-Mäkipuro Kirsi, sosiaalityöntekijä, Kasvatus- ja perheneuvola
Katajamäki Janne, sosiaalisihiteeri
Kurtti Camilla, lastenohjaaja / Muurlan srk
Micklin Anna-Leena, MLL Muurlan paikallisyhdistys
Mäki-Tanila Kirsi, asiakasedustaja
Rannikko Tanja, päiväkodin johtaja
Rouvari Merja-Leena, terveydenhoitaja
Tuominen Hanna-Maija, rehtori
Vilmunen Heidi, sairaanhoitaja, perhetyöntekijä
+ hanketyöntekijät,
palaverit: 31.8, 2.11

PERNIÖN KUNTATIIMI

Ahlqvist Riitta, MLL PERNIÖN paikallisyhdistys
Fagerström Jenni, sosiaalityöntekijä
Haavisto Kaisa, psykologi, Kasvatus- ja perheneuvola
Ikonen Tuula, sosiaalijohtaja
Laakkonen Sanna, diakonityöntekijä / PERNIÖN seurakunta
Lindeman Maija, päiväkodin johtaja
Lyhde Anne, päivähoidon ohjaaja
Meri-Huhti Tuula-Maija, kouluterveydenhoitaja
Piispa Marjaana, asiakasedustaja
Rouhiainen Martti, nuorisotyönohjaaja / PERNIÖN seurakunta
Seppälä-Pölonen Tiina, lapsityönohjaaja/ PERNIÖN seurakunta
+ hanketyöntekijät
palaverit: 8.9, 31.10, 12.12

SALON KUNTATIIMI

Karjalainen Anne, kiertävä erityislastentarhanopettaja
Kulmala Vesa, varhaiskasvatuksenjohtaja
Kuusisto Sinikka, sosiaalityöntekijä, Salon kasvatus- ja perheneuvola
Mikkilä Marja, perhepäivähoidon ohjaaja
Pakkanen Sanna, diakoni, Salo-Uskelan seurakunta
Purhonen Eeva, sosiaalityönjohtaja
Seppälä Milla, sosiaalityöntekijä
Sundström Kaisa, terveydenhoitaja
Vahtera Anneli, lastenhoitotoiminnan ohjaaja, MLL Varsinais-Suomen piiri
Ylitalo Tarja, terveydenhoitaja
+ hanketyöntekijät
palaverit: 5.9, 28.11

SOMERON KUNTATIIMI

Halmetkangas Birgitta, sosiaalityöntekijä
Härme Kirsi, nuorisotyönohjaaja, seurakunta
Inki-Lindström Marjatta, johtava sosiaalityöntekijä
Kallioinen Taina, MLL Someron paikallisyhdistys
Karvonen Pirjo, terveydenhoitaja
Kiuru Minna, asiakasedustaja
Koistinen Risto, rehtori
Luoma Jari, sosiaalijohtaja
Maanpää Minna, Vauvaperhe-hanke
Niemelä Pia, Vauvaperhe-hanke (lokakuusta alkaen Päivi Penkkala-Arikka)
Seppälä Paula, perhetyöntekijä
Siekkinen Anne, varhaiskasvatuksen johtaja
Siren Merja, sosiaalityöntekijä, Someron perheneuvonta
Sulka Tuija, johtava nuoriso-ohjaaja
Suonpää Airi, terveydenhoitaja, lastenneuvola
Virkki Marja, Vesaiset
+ hanketyöntekijät
palaverit: 24.8, 9.10, 24.11

SUOMUSJÄRVEN KUNTATIIMI

Ahrikkala Hanna, diakonissa, Suomusjärven seurakunta
Jantunen Niina, terveydenhoitaja
Leppävaara Merja, MLL Suomusjärven paikallisyhdistys
Lucenius Kaija, päiväkodinjohtaja/perhepäivähoidon ohjaaja
Tikkakoski Katri, psykologi, Kasvatus- ja perheneuvola
Valta-Kurki Marjatta, sosiaalisihiteeri
palaverit: 25.6, 11.10

HANKETIIMIT:

KOULUTUSTIIMI

Franck Päivikki, johtaja, sosiaalityöntekijä, Salon kasvatus- ja perheneuvola
Päivärinne Marita, projektityöntekijä, Salon seudun terveystakeskus
Seppälä Paula, perhetyöntekijä, Somero
Varho Berit, sosiaalisihiteeri, Kisko
+projektipäällikkö Perhekeskustyö-hanke
palaveri 22.8

TIEDOTUSTIIMI

Helenius Anna, terveydenhoitaja, Somero
Karjalainen Anne, kiertävä erityislastentarhanopettaja, Salo
Lyhde Anne, päivähoiton ohjaaja, Perniö
Ruotsalainen Laura, terveydenhoitaja, Salon seudun terveystakeskus
+projektipäällikkö Perhekeskustyö-hanke

ARVIOINTITIIMI

Inki-Lindström Marjatta, johtava sosiaalityöntekijä, Somero
Lucenius Kaija, päiväkodinjohtaja Suomusjärvi
Mikkilä Marja, perhepäivähoidon ohjaaja, Salo
Mikkola Anne, kotiäiti, tutkija, MLL:n Kiskon paikallisyhdistys
Parviainen Pirjo, osastonhoitaja, Salon seudun terveystakeskus
+projektipäällikkö Perhekeskustyö-hanke

TALOUSTIIMI

Breilin Rea-Riitta, kanslisti, Salo
Hyvärinen Seija, ylihoitaja, Salon seudun terveystakeskus
Katajamäki Janne, sosiaalisihiteeri, Muurla
Saarinen Jouni, talouspäällikkö, Salo
Vahtera Anneli, lastenhoitotoiminnan ohjaaja, MLL
Valta-Kurki Marjatta, sosiaalisihiteeri, Suomusjärvi
+projektipäällikkö Perhekeskustyö-hanke

Liite 3. Tapahtumia syksyllä 2006

Avajaiset ja asiakastempaukset

- 22.8 Muurlan muksukerhon avajaiset, Muurlan Nuorisotalo
- 28.8 Omankieliset infot monikulttuurisesta perhekahvilasta, Salon Perhekeskus
- 4.9 Salon Perhekeskuksen avajaiset
- 7.9 Suomusjärven Perhekahvilan avajaiset
- 11.9 Kiskon Perhekeskuksen avajaiset
- 12.10 Nuoret ja Netti keskustelutilaisuus nuorille ja vanhemmille, Perniön Lukio
- 29.10 Someron Isä-Lapsi toiminnan aloitus Bambi 2 elokuvanäytös, Bio Jukola, Somero
- 6.11 Perniön Perhekeskus avajaiset
- 9.11 Nuorten seksuaalinen kehitys ja seurustelu -keskustelutilaisuus, Perniön Lukio
- 14.11 Hemmotteluilta äideille, Suomusjärven päiväkot
- 23.11 Minkälaisia vanhempia nuoret kaipaavat? –keskustelutilaisuus, Perniön Lukio
- 25.11 Jouluaiheinen askartelupaja lapsille ja vanhemmille, Salon Perhekeskus
- 30.11 Kasvatusaiheinen keskustelutilaisuus Kiskon päiväkodissa
- 2.12 Lapsiperhelauantai, Salon Perhekeskus
- 16.12 Ilmaista lastenhoitoa joulukiireessä, Salon Perhekeskus

Erilaisia tapaamisia ja verkostopalavereja

- 17.8 PERHE-hankkeiden verkostokokous, Stakes, Helsinki
- 21.8 MLL Salon yhdistyksen hallituksen kokous, Salon Perhekeskus
- 23.8 Länsi-Suomen lääninhallitus hanke-info, Uusikaupunki
- 18.9 Salon seudun mielenterveysstrategia ja varhaiskasvatus -tapaaminen, Salon Perusturvavirasto
- 18.9 Salon Maahanmuuttajajaoston kokous, Salon AKK
- 11.10 PERHE-hankkeiden ja lapsiasiainvaltuutetun tapaaminen, Jyväskylä
- 25.10 MLL Kiskon yhdistyksen kokous, Kisko
- 23.11 Verkostokoordinaattoripäivät, Stakes, Helsinki
- 7.12 Benchmarking Jyväskylän Perhe –hankkeen kanssa, Stakes, Helsinki

Hankkeessa järjestetty koulutus

- 12.9 Vierailu- ja koulutuspäivä Kaarinaan, Tuorlan Majatalo, Piikkiö ja Kaarinan Perhetalo
- 10.10 Isien kohtaaminen asiakastyössä koulutus, Salon kirjaston Laurin Sali
- 29.11 Hankekuntien vapaaehtoistyöntekijöiden ja asiakasedustajien tapaaminen, Salon Perhekeskus

Toiminnan esittelyä

- 15.8 Yhdistysilta seudun lapsiperheiden parissa toimiville yhdistyksille, Salon Perhekeskus
- 26 ja 27.9 Salon Perheryhmän ryhmien tutustuminen Salon Perhekeskukseen
- 9.11 MLL Varsinais-Suomen piirin toimiston vierailu Salon Perhekeskukseen
- 20.11 Äiti- ja Imetystukiryhmä, Salon perhekeskuksen toiminnan esittelyä, Salotto, Salo
- 4.12 Porkkanahallituksen eli naiskansanedustajien vierailu Salon Perhekeskukseen
- 7.12 MLL Perttelin Perhekahvilan tutustuminen Salon Perhekeskukseen
- 7.12 Jouluglögit Salon Perhekeskuksessa kaupunginvaltuutetuille
- 13.12 Jouluglögit Someron Perhekeskuksessa kaupunginvaltuutetuille

Henkilökunnan osallistuminen koulutukseen

- 15.9 Päivähoidon ja lastensuojelun rajapinnassa –seminaari, Edufin, Vantaa
- 13.10 Vierailu Hangon Perhekeskukseen, MLL Vauvaperhe –hanke
- 16.11 Lähi- ja parisuhdeväkivalta, Turun AMK, Turku
- 24-26.11 Tanssitan vauvaa –ohjaajakoulutus, MLL Vauvaperhe –hanke

Hei Perhekahvilassa/ Perhekeskuksessa kävijä!

Kunnassasi kehitetään Perhekeskustyötä ja palautteesi on kullanarvoista. Palauta lomake perhekahvilan/perhekeskuksen palautelaatikkoon. KIITOS VASTAUKSESTASI!

1. Missä toimintapisteessä tänään asioin

- Salon Perhekeskus
- Tupurin Perhekahvila
- Perniön Perhekeskus
- Kiskon Perhekeskus
- Someron Perhekeskus
- Muurlan Muksukerho
- Suomensjärven Perhekahvila

2. Taustatietoja:

Asuinpaikkakuntani: _____

Olen asunut nykyisellä asuinpaikkakunnallani: _____ vuotta

Olen isä, äiti, isovanhempi, muu, mikä _____

Perheeni koko _____ aikuista, _____ lasta

Ikäni _____, lasten iät _____

Perhemuoto: kahden huoltajan perhe, uusperhe, yhden huoltajan perhe
 muu, millainen _____

Olen parhaillaan: äitiys- tai vanhempainvapaalla, hoitovapaalla, kokopäivätyössä,
 osapäivätyössä, työtön, muu, mikä _____

3. Mikä sai teidät tulemaan Perhekeskukseen / Perhekahvilaan tänään:

4. Keitä perheestäsi osallistui tänään toimintaan?

5. Mihin toimintoihin / ryhmiin osallistut Perhekeskuksessa:

(esim. avoimet ovet, tietyt kerhot)

6. Mistä sait kuulla tästä toiminnasta?

7. Missä muissa kunnan, seurakunnan, järjestöjen yms. toiminnoissa käyt lastesi kanssa yhdessä?

8. Onko/ovatko lapsesi kunnallisessa tai yksityisessä päivähoitossa?

- on, hoidossa olevien lasten lukumäärä _____ (osapäivähoito, kokopäivähoito)
- ei

9. Käykö lapsesi seurakunnan päiväkerhossa? kyllä, ei

10. Käykö lapsesi muissa toiminnoissa/kerhoissa? kyllä, missä _____, ei

11. Arvioi seuraavia Perhekeskuksen/ Perhekahvilan toimintaan liittyviä väitteitä ympäröimällä sopivin vaihtoehto

1= täysin eri mieltä   2= hieman eri mieltä   3=en osaa sanoa
4=melko samaa mieltä   5=täysin samaa mieltä

	☹		☺		☹	muuta huomioita
Tänne on mukava tulla	1	2	3	4	5	
Ilmapiiri on hyvä	1	2	3	4	5	
Voin vapaasti keskustella asioista	1	2	3	4	5	
Saan tukea arkeeni	1	2	3	4	5	
Saan tukea lasteni kasvatukseen	1	2	3	4	5	
Saan täältä tietoa lapsiperheiden palveluista ja toiminnasta	1	2	3	4	5	
Koen, että toiminnan suunnittelussa otetaan perheiden toiveet huomioon	1	2	3	4	5	

12. Mitä toiminnassa käyminen on merkinnyt:

Minulle?

Lapselleni / Lapsilleni?

Koko perheen kannalta?

13. Kerro Perhekeskuksen / Perhekahvilan toiminnasta syksyllä 2006:

Hyvää:

Kehitettävää:

14. Vapaaehtoistoiminta

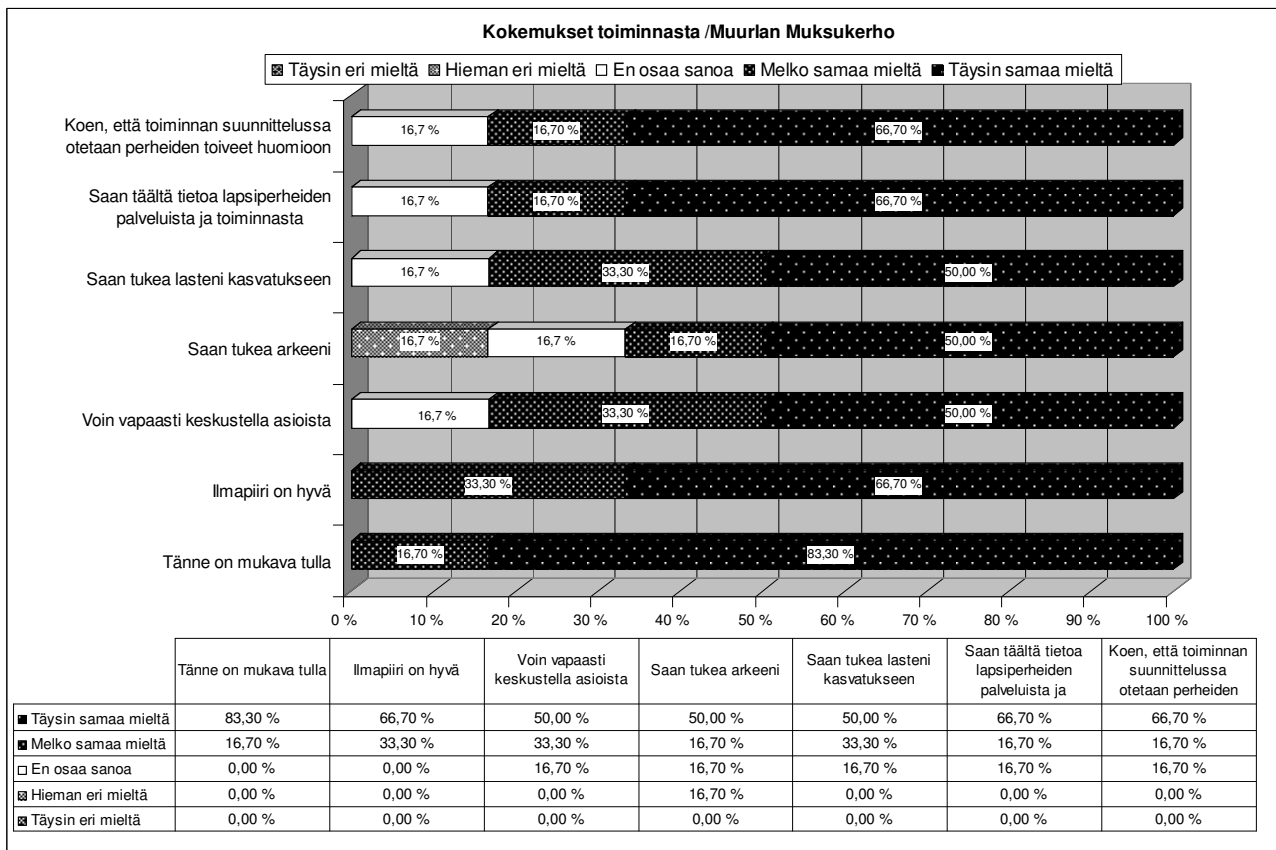
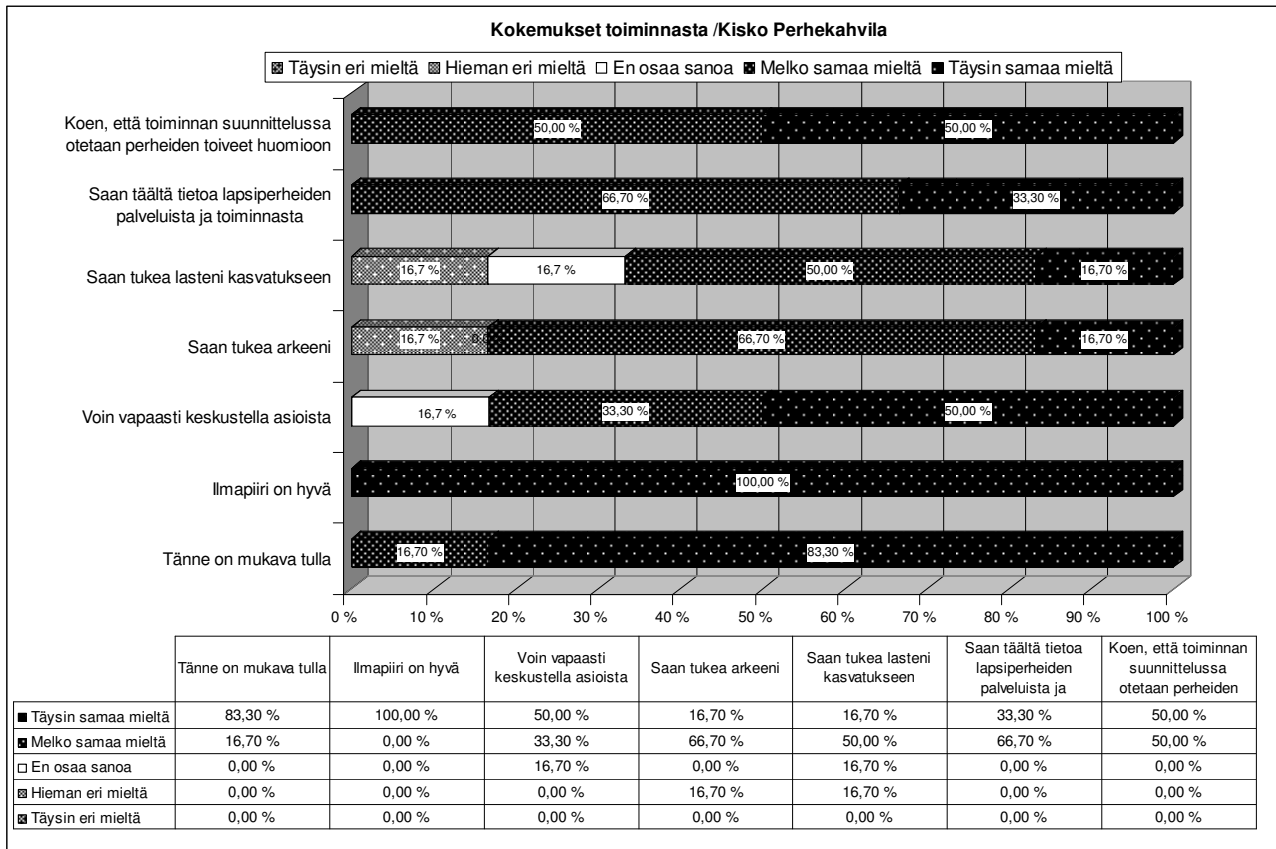
Oletko toiminut vapaaehtoisena/vastuuhenkilönä:

Olen

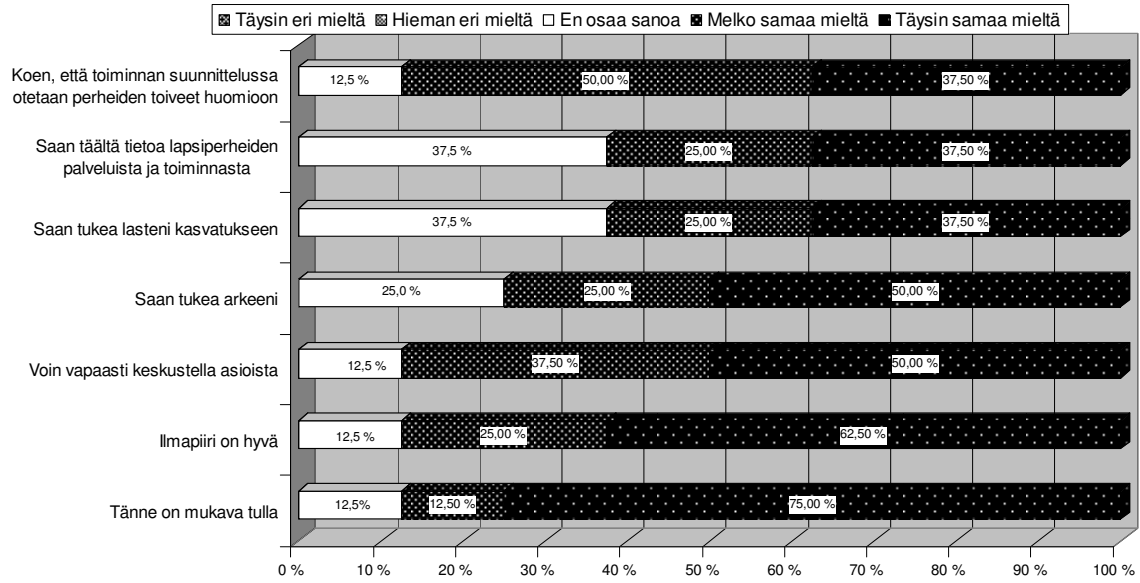
En ole

En ole, mutta voisin olla kiinnostunut ja haluan, että minuun otetaan yhteyttä. Kirjoita nimesi, asuinpaikkakuntasi ja yhteystietosi seuraavalle sivulle. Repäise irti ja sujauta palautelaatikkoon!

Liite 5. Asiakkaiden kokemukset toiminnasta toimipisteittäin

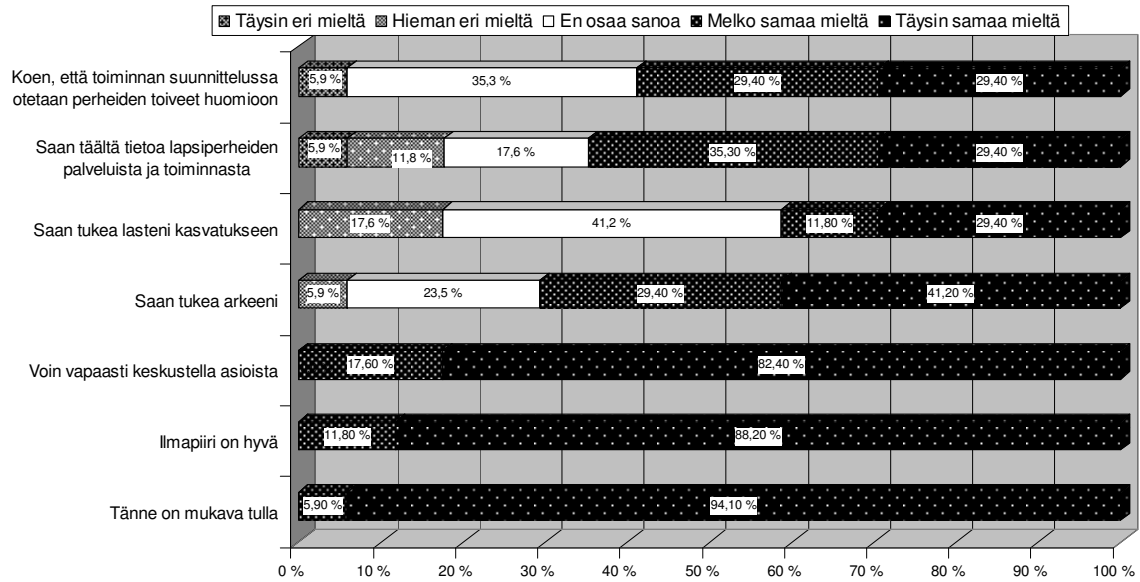

Kokemukset toiminnasta /Perniön Perhekeskus

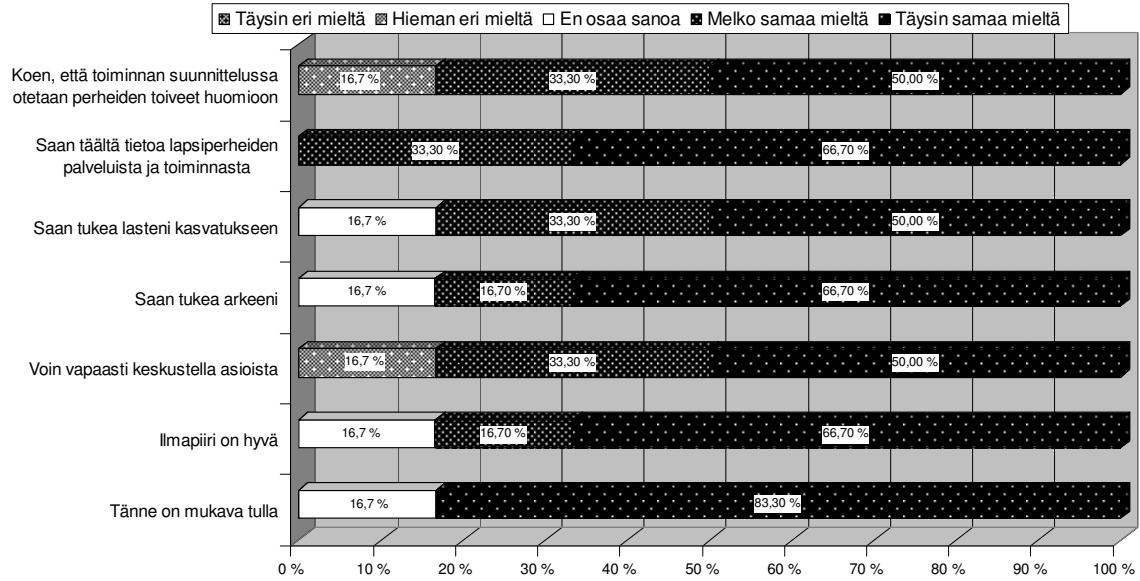
	Tänne on mukava tulla	Ilmapiiri on hyvä	Voin vapaasti keskustella asioista	Saan tukea arkeeni	Saan tukea lasteni kasvatukseen	Saan täältä tietoa lapsiperheiden palveluista ja	Koen, että toiminnan suunnittelussa otetaan perheiden
■ Täysin samaa mieltä	75,00 %	62,50 %	50,00 %	50,00 %	37,50 %	37,50 %	37,50 %
■ Melko samaa mieltä	12,50 %	25,00 %	37,50 %	25,00 %	25,00 %	25,00 %	50,00 %
□ En osaa sanoa	12,50 %	12,50 %	12,50 %	25,00 %	37,50 %	37,50 %	12,50 %
■ Hieman eri mieltä	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
■ Täysin eri mieltä	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %

Kokemukset toiminnasta /Salon Perhekeskus

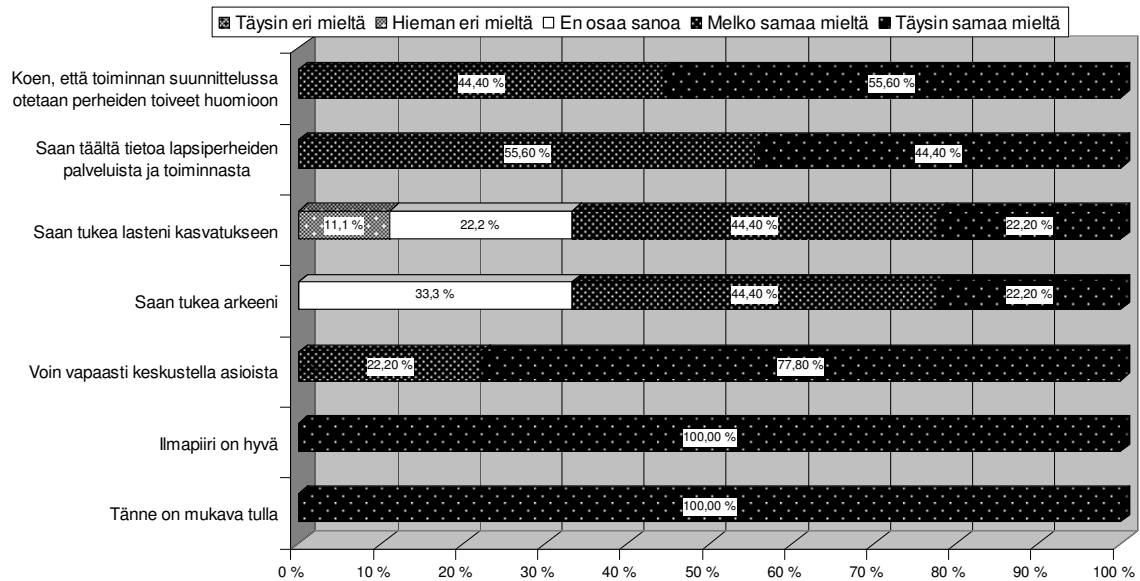
	Tänne on mukava tulla	Ilmapiiri on hyvä	Voin vapaasti keskustella asioista	Saan tukea arkeeni	Saan tukea lasteni kasvatukseen	Saan täältä tietoa lapsiperheiden palveluista ja	Koen, että toiminnan suunnittelussa otetaan perheiden
■ Täysin samaa mieltä	94,10 %	88,20 %	82,40 %	41,20 %	29,40 %	29,40 %	29,40 %
■ Melko samaa mieltä	5,90 %	11,80 %	17,60 %	29,40 %	11,80 %	35,30 %	29,40 %
□ En osaa sanoa	0,00 %	0,00 %	0,00 %	23,50 %	41,20 %	17,60 %	35,30 %
■ Hieman eri mieltä	0,00 %	0,00 %	0,00 %	5,90 %	17,60 %	11,80 %	0,00 %
■ Täysin eri mieltä	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	5,90 %	5,90 %

Kokemukset toiminnasta / Tupurin Perhekahvila

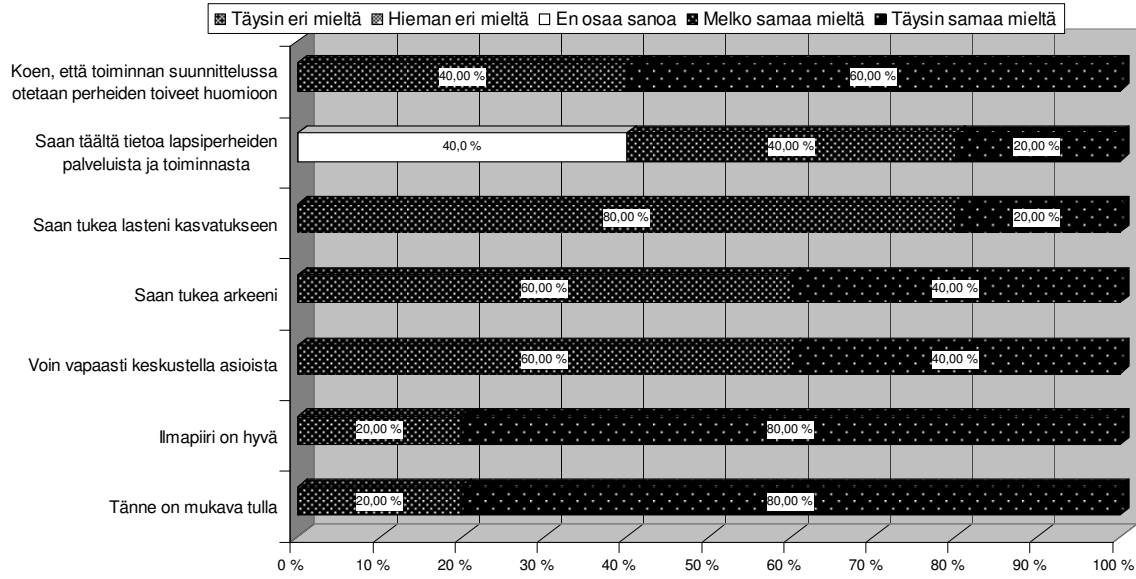
	Tänne on mukava tulla	Ilmapiiri on hyvä	Voin vapaasti keskustella asioista	Saan tukea arkeeni	Saan tukea lasteni kasvatukseen	Saan täältä tietoa lapsiperheiden palveluista ja	Koen, että toiminnan suunnittelussa otetaan perheiden
■ Täysin samaa mieltä	83,30 %	66,70 %	50,00 %	66,70 %	50,00 %	66,70 %	50,00 %
■ Melko samaa mieltä	0,00 %	16,70 %	33,30 %	16,70 %	33,30 %	33,30 %	33,30 %
□ En osaa sanoa	16,70 %	16,70 %	0,00 %	16,70 %	16,70 %	0,00 %	0,00 %
▨ Hieman eri mieltä	0,00 %	0,00 %	16,70 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	16,70 %
■ Täysin eri mieltä	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %

Kokemukset toiminnasta / Somero Perhekeskus

	Tänne on mukava tulla	Ilmapiiri on hyvä	Voin vapaasti keskustella asioista	Saan tukea arkeeni	Saan tukea lasteni kasvatukseen	Saan täältä tietoa lapsiperheiden palveluista ja	Koen, että toiminnan suunnittelussa otetaan perheiden
■ Täysin samaa mieltä	100,00 %	100,00 %	77,80 %	22,20 %	22,20 %	44,40 %	55,60 %
■ Melko samaa mieltä	0,00 %	0,00 %	22,20 %	44,40 %	44,40 %	55,60 %	44,40 %
□ En osaa sanoa	0,00 %	0,00 %	0,00 %	33,30 %	22,20 %	0,00 %	0,00 %
▨ Hieman eri mieltä	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	11,10 %	0,00 %	0,00 %
■ Täysin eri mieltä	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %

Kokemukset toiminnasta /Suomusjärven Perhekahvila

	Tänne on mukava tulla	Ilmapiiri on hyvä	Voin vapaasti keskustella asioista	Saan tukea arkeeni	Saan tukea lasteni kasvatukseen	Saan täältä tietoa lapsiperheiden palveluista ja	Koen, että toiminnan suunnittelussa otetaan perheiden
■ Täysin samaa mieltä	80,00 %	80,00 %	40,00 %	40,00 %	20,00 %	20,00 %	60,00 %
■ Melko samaa mieltä	20,00 %	20,00 %	60,00 %	60,00 %	80,00 %	40,00 %	40,00 %
□ En osaa sanoa	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	40,00 %	0,00 %
■ Hieman eri mieltä	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
■ Täysin eri mieltä	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %